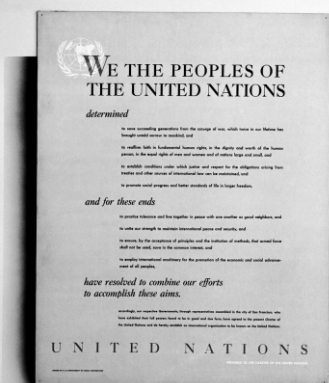

IUSTORIA 2025

РАТ И МИР (У ПРАВНОЈ ИСТОРИЈИ)

WAR AND PEACE (IN LEGAL HISTORY)

АПСТРАКТИ ABSTRACTS

SADRŽAJ / TABLE OF CONTENTS

ПРОГРАМ / PROGRAMME	4
Сташа Андрејић ИСТОРИЈСКИ АСПЕКТИ ЗЛОЧИНА АГРЕСИЈЕ	8
Maciej Adam Baczyński CONSEQUENCES OF THE TREATY OF RIGA FOR POLISH CULTURE. PROVISIONS VERSUS REALITY	10
Огњен Бојанић ЛИБЕРОВ КОДЕКС И КОМАНДНА ОДГОВОРНОСТ	11
Izabela Wasik COULD THE AUTHORITIES KEEP AN EYE ON PEOPLE'S PLATES? THE LEGAL ASPECTS OF FOOD RATIONING IN GALICIA DURING THE FIRST WORLD WAR.....	13
Michalina Maria Wodzińska WAR AS A CONCEPT IN FASCIST CRIMINAL LAW: THE 1930 ITALIAN PENAL CODE AND ITS ROLE IN THE REGIME'S IDEOLOGY	14
Julia Głębocka POSTWAR RESTITUTION OF THE FAMILY UNIT IN SOVIET RUSSIA. A BRIEF ANALYSIS OF THE DECREES OF THE PRESIDIUM OF THE SUPREME SOVIET OF THE USSR ON FAMILY LAW FROM 1941- 1945	15
Dunja Glušica THE LEGAL FRAMEWORK OF THE NUREMBERG LAWS AND THEIR IMPACT ON THE INSTITUTIONALIZATION OF ANTISEMITISM.....	16
Драгана Делић ВЈЕЧНИ НЕМИР: КРАХ УНИВЕРЗАЛИЗМА И РЕПУБЛИКАНИЗМА-СТУДИЈА СЛУЧАЈА НАТО АГРЕСИЈЕ.....	17
Катарина Деља ПРВИ МИРОВНИ СПОРАЗУМ У ИСТОРИЈИ	19
Никша Дражић БАЊАЛУЧКИ ВЕЛЕИЗДАЈНИЧКИ ПРОЦЕС (1915-1916).....	20
Nawojka Eckhardt THE RIGHT TO PROVIDE PROTECTION TO FOREIGNERS ON THE TERRITORY OF THE HOST COUNTRY – THE POLISH EXAMPLE	21
Тамара Загорац УЛОГА МЕКЕ МОЋИ У ОСТВАРИВАЊУ СТРАТЕШКИХ ЦИЉЕВА	23
Miłosz Załucki THE CONSEQUENCES OF THE BATTLE OF SOLFERINO IN INTERNATIONAL LAW	25
Милош Ивковић, Лука Бабић ЕВОЛУЦИЈА ДИКТАТУРЕ: РИМ КАО ИНСПИРАЦИЈА ФАШИСТИЧКОЈ ИТАЛИЈИ	27
Ивона Илић ЗЛОЧИНИ У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ НА ПРОСТОРУ БУГАРСКЕ ОКУПАЦИОНЕ ЗОНЕ У КРАЉЕВИНИ СРБИЈИ СА АСПЕКТА МЕЂУНАРОДНОГ ХУМАНИТАРНОГ И РАТНОГ ПРАВА	29
Milica Ilić THE NUREMBERG TRIAL: FOUNDATIONS OF MODERN INTERNATIONAL CRIMINAL LAW	31
Ujong Jong INTERNATIONAL LAW COULD ACT A ROLE OF PEACE IN KOREAN CONFLICT (1950-1953)?.....	32
Моира Кецман НЕВЕСИЊСКА ПУШКА	33
Живан Лабус ЛИГА НАРОДА КАО ПРОДУКТ ВЕРСАЈСКЕ МИРОВНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ.....	34
Ognjen Lopičić WAR AND PEACE IN SERBIAN LEGAL HISTORY: A PARALLEL BETWEEN THE 11TH AND 19TH CENTURIES	36
Maša Lopusina CONSTITUTIONALIZING GENDER EQUALITY AS A PATH TO PEACE IN POST SECOND WORLD WAR SOCIALIST FEDERAL PEOPLE'S REPUBLIC OF YUGOSLAVIA	37
Ђурђина В. Марих ТРИ ДЕЦЕНИЈЕ ОПСТАНКА ДЕЈТОНСКОГ СПОРАЗУМА.....	38

Светлана Марјанов	
О ДВА ПАТА И ДВА МИРА ОГЛЕД ИЗ ТЕОЛОГИЈЕ ПОЛИТИКЕ	40
Angelika Michalik	
WAR AND PEACE IN A POLEMOLOGICAL PERSPECTIVE - AN OVERVIEW OF JAPANESE HISTORY IN THE CONTEXT OF WORLD WAR II.....	42
Андрија Мирковић	
ЗЛОЧИНИ НАД МОНАШТВОМ И СВЕШТЕНСТВОМ МИТРОПОЛИЈЕ ЦРНОГОРСКО – ПРИМОРСКЕ У ДРУГОМ СВЈЕТСКОМ РАТУ	43
Felix Nachtberger	
DURESS OF CIRCUMSTANCES AND THE SOLDIERS DUTY – A SKETCH OF HISTORY.....	44
Natalia Nieróbca	
NOT ONLY DOCTORS' TRIAL: 'MEDICAL WAR CRIMES' IN THE CASE LAW OF INTERNATIONAL COURTS IN 20TH AND 21ST CENTURIES	45
Wojciech Niewiadomski	
"NOT ONLY NUREMBERG. HOW NAZI CRIMINALS WERE TRIED IN EUROPE ON THE EXAMPLE OF THE JURGEN STROOP TRIAL"	46
Filip Novaković	
„POST-WAR“ GOVERNANCE: LEGAL AND HISTORICAL PERSPECTIVES OF THE „DÖNITZ ADMINISTRATION“	47
Piotr Owsiak	
EFFECTS OF FRENCH REVOLUTIONARY AND NAPOLEONIC WARS ON LAW OF MICROSTATES ON THE EXAMPLES OF DUCHY OF LUXEMBOURG AND PRINCIPALITY OF LIECHTENSTEIN (1792-1815)	49
Dariusz Piotrowski	
LAW AFTER WAR OR WAR IN LAW? THE PROBLEM OF LAWMAKING IN STATU NASCENDI STATE ON THE EXAMPLE OF THE COMMERCIAL LAW SYSTEM IN THE SECOND POLISH REPUBLIC (1918 - 1939)	50
Beatrice Rabbiosi D'Alessandro	
BETWEEN LAW AND POWER: THE MYTH OF A JUST TREATY	52
Mina Tošić	
FROM THE RIGHT TO WAR TO LAWS PROHIBITING WAR: HISTORICAL EVOLUTION AND EFFECTIVENESS	53
Mikołaj Truszkowski	
ANTI-WAR MECHANISMS IN POLISH CONSTITUTIONS OF THE INTERWAR PERIOD (1918-1939).....	54
Michał Feter	
THE THOUGHT OF RAFAŁ LEMKIN (ARCHITECT OF THE CONCEPT OF GENOCIDE) AND ITS IMPORTANCE IN THE FORMATION OF INTERNATIONAL CRIMINAL LAW	56
Franciszek Ignacy Fortuna	
EDICT ON THE PURSUIT OF DESERTERS IN THE KINGDOM OF PRUSSIA FROM 1788.....	57

ШЕСТА МЕЂУНАРОДНА СТУДЕНТСКА КОНФЕРЕНЦИЈА
SIXTH INTERNATIONAL STUDENT CONFERENCE
IUSTORIA 2025

РАТ И МИР (У ПРАВНОЈ ИСТОРИЈИ)
WAR AND PEACE (IN LEGAL HISTORY)

17-19. NOVEMBER 2025.

Конференцијска сала Правног факултета / Conference Hall of the Faculty of Law

Параметри за онлајн приступ / Parameters for online access – Cisco Webex:

Meeting link: <https://pravni.webex.com/pravni/j.php?MTID=mf51390fbac36f565ff67c5f6a7ef8996>

or: Meeting number: 2744 992 2985

Password: WarAndPeace (92726373 when dialing from a video system)

ПРОГРАМ / PROGRAMME

ДАН 1 – 17. НОВЕМБАР | DAY 1 – NOVEMBER 17TH

09:00 Регистрација учесника / Registration of participants

09:30 Поздравне речи:

Проф. др Бојан Милисављевић, декан Правног факултета Универзитета у Београду

Проф. др Далибор Ђукић, продекан за међународну сарадњу Правног факултета Универзитета у Београду

Проф. др Милена Полојац, шеф Катедре за правну историју Правног факултета Универзитета у Београду

Проф. др Нина Кршљанин, председник Организационог одбора скупа

Welcome remarks:

Prof. Dr. Bojan Milisavljević, Dean of the University of Belgrade Faculty of Law

Prof. Dr. Dalibor Đukić, Vice-Dean for International Cooperation, University of Belgrade Faculty of Law

Prof. Dr. Milena Polojac, Head of the Department of Legal History, University of Belgrade Faculty of Law

Prof. Dr. Nina Kršljanin, Chair of the Organising Committee

09:55 Фотографисање учесника / Photographing of participants

10:00 **FIRST KEYNOTE LECTURE:**

Prof. Dr Steve Donnachie (online)

Law and Civil War: The Legal Context to Conflict between the Hohenstaufen and Ibelins in the Latin East, 1228-1242

11:30 Пауза за кафу / Coffee-break

11:45 Сесија 1:

Рат и мир од антике и даље

Председава: проф. др Милена Полојац

Катарина Деља

Први мировни уговор у историји

Светлана Марјанов

О два рата и два мира: оглед из теологије политике

Милош Ивковић и Лука Бабић

Еволуција диктатуре: Рим као инспирација фашистичкој Италији

12:45 **Session 2:**

Military Legal History from Antiquity until the French Revolutionary Wars

Chair: Prof. Dr Dalibor Đukić

Mina Tošić

From the right to war to laws prohibiting war: historical evolution and effectiveness

Ognjen Lopičić

War and Peace in Serbian Legal History: A Parallel between the 11th and 19th Centuries

Franciszek Ignacy Fortuna (online)

Edict on the Pursuit of Deserters in the Kingdom of Prussia from 1788.

Felix Nachtlberger (online)

Duress of Circumstances and the Soldiers Duty – A Sketch of History

Piotr Owsiak (online)

Effects of French Revolutionary and Napoleonic Wars on Law of Microstates on the Examples of Duchy of Luxembourg and Principality of Liechtenstein (1792-1815)

14:30 Ручак / Lunch

15:15 **Session 3:**

Military Legal History from the Late 19th Century Onward

Chair: Prof. Dr Miloš Stanković

Miłosz Załucki (online)

The Consequences of the Battle of Solferino in International Law

Beatrice Rabbiosi D'Alessandro (online)

Between Law and Power: The Myth of a Just Treaty

Ognjen Bojanić

The Liber Code and Command Responsibility

ДАН 2 – 18. НОВЕМБАР | DAY 2 – NOVEMBER 18TH

10:00 **SECOND KEYNOTE LECTURE:**

Prof. Dr Samir Aličić (online)

Roman Law and War

11:15 Краћа пауза / Short break

11:30 **Session 4:**

War, Peace and Law in Poland during the Interwar Period

Chair: Prof. Dr Sanja Gligić

Izabela Wasik (online)

Could the Authorities Keep an Eye on People's Plates? The Legal Aspects of Food Rationing in Galicia during the First World War

Maciej Adam Baczyński (online)

Consequences of the Treaty of Riga for Polish Culture. Provisions versus Reality

Mikołaj Truszkowski (online)

Anti-War Mechanisms in Polish Constitutions of the Interwar Period (1918-1939)

Dariusz Piotrowski (online)

Law after War or War in Law? The Problem of Lawmaking in statu nascendi on the Example of the Commercial Law System in the Second Polish Republic (1918 - 1939)

Dominik Chrabski, Róża Skrobiś (online)

The May Coup and its Impact on the Constitutional Order of the II Polish Republic

13:00 Пауза за кафу / Coffee-break

13:00 **Сесија 5:**

Рат и право од Велике источне кризе до Другог светског рата

Председава: асист. Милица Костовски

Моира Кеџман

Невесинска пушка

Ивона Илић

Злочини у Првом светском рату на простору бугарске окупационе зоне у Краљевини Србији са аспекта међународног хуманитарног и ратног права

Никша Дражић

Бањалучки велеиздајнички процес (1915-1916)

Живан Лабус

Лига народа као продукт Версајске мировне конференције

Андрија Мировић (online)

Злочини над монаштвом и свештенством Митрополије црногорско – приморске у Другом свјетском рату

15:00 Ручак / Lunch

ДАН 3 – 19. НОВЕМБАР | DAY 3 – NOVEMBER 19TH

10:00 SECOND KEYNOTE LECTURE:

Prof. Dr Mile Bjelajac

International Legal War Conventions and Double Standards – Case of Serbia in the 20th Century

11:30 Пауза за кафу / Coffee-break

11:45 Session 6:

Towards and after WWII

Chair: Prof. Dr Mile Bjelajac

Michalina Maria Wodzińska (online)

War as a Concept in Fascist Criminal Law: The 1930 Italian Penal Code and Its Role in the Regime's Ideology

Dunja Glušica

The Legal Framework of the Nuremberg Laws and Their Impact on the Institutionalization of Antisemitism

Angelika Michalik (online)

War and Peace in a Polemological Perspective - an Overview of Japanese History in the Context of World War II

Filip Novaković (online)

„Post-war“ Governance: Legal and Historical Perspectives of the „Dönitz Administration“

13:00 Session 7:

Justice and Restitution after WWII

Chair: Assist. Prof. Dr Dušan Rakitić

Milica Ilić

The Nuremberg Trial: Foundations of Modern International Criminal Law

Wojciech Niewiadomski (online)

Not only Nuremberg. How Nazi Criminals were Tried in Europe on the Example of the Jurgen Stroop Trial

Natalia Nieróbca (online)

Not only Doctors' Trial: 'medical war crimes' in the Case Law of International Courts in the 20th and 21st Centuries

Julia Głębocka (online)

Postwar Restitution of the Family unit in Soviet Russia. A Brief Analysis of the Decrees of the Presidium of the Supreme Soviet of the USSR on Family Law from 1941- 1945

Maša Lopušina

Constitutionalizing Gender Equality as a Path to Peace in post Second World War Socialist Federal People's Republic of Yugoslavia

14:45 Ручак / Lunch

15:30 Session 8:

International Law Securing Peace

Chair: Prof. Dr Valentina Cvetković-Dorđević

Michał Feter (online)

The Thought of Rafał Lemkin (Architect of the Concept of Genocide) and its Importance in the Formation of International Criminal Law

Ujong Jong

International Law Could Act a Role of Peace in Korean Conflict (1950-1953)?

Nawojka Eckhardt (online)

The Right to Provide Protection to Foreigners on the Territory of the Host Country – the Polish Example

16:30 Пауза за кафу / Coffee-break

15:30 Сесија 9:

Историја сукоба савременог доба и перспективе установа рата и мира

Председава: проф. др Нина Кршљанин

Сташа Андрејић

Историјски аспекти злочина агресије

Ђурђина В. Марић

Три деценије опстанка Дејтонског споразума

Драгана Делић

Вјечни немир: крах универзализма и републиканизма-студија случаја НАТО агресије

Тамара Загорац

Улога меке моћи у остваривању стратешких циљева

Затварање конференције / Closing of the conference

За свако излагање је предвиђено највише 15 минута. Дискусија је на крају сваке сесије. Најлепше молимо све учеснике да се придржавају сатнице.

Each presentation should last a maximum of 15 minutes. Discussions will take place at the end of each respective session. We kindly ask all participants to adhere to the schedule.

This conference was supported by:

**Serbian
Law
Society**
1835

<https://www.lawsociety.rs/>

ИСТОРИЈСКИ АСПЕКТИ ЗЛОЧИНА АГРЕСИЈЕ

Злочин агресије један је од најтежих међународних деликата, а утицао је на ток светске историје и правног поретка кроз сукобе, оснивање међународних трибунала и развој норми међународног права. Као такав, представља изазов у спајању правне теорије и историјског искуства, јер захтева прецизно утврђивање граница легитимне употребе силе.

Овај рад прати еволуцију концепта агресије од његове нејасне дефиниције у међуратном периоду, преко Нирнбершког трибунала до савременог институционалног оквира кроз механизме Међународног кривичног суда.

Први покушај међународне осуде за акт агресије биле су одредбе Версајског мировног уговора о индивидуалној одговорности немачког цара Вилхелма II због „кршења међународног морала и светости међународних уговора.“ Агресија до тада није била дефинисана и ова осуда је била више морална него правна. Након тога, било је неколико покушаја дефинисања попут Келог-Бријановог пакта и Лондонске конвенције.

Ови покушаји међународне заједнице на успостави механизма превенције нису дали велике резултате јер су недостајали јасни критеријуми за означавање кршења мира.

Рад показује како су међународни правни стандарди прилагођавани условима глобалне безбедности и политичким притисцима. Кроз анализу кључних догађаја, преседана и резолуција, описана је промена у схватању и регулисању овог злочина у складу са историјским околностима и променама опште безбедносне ситуације у свету.

Позивајући се на Келог-Бријанов пакт, Нирнбершки суд је прихватио оптужницу држава победница и осудио злочинце из Другог светског рата, не само за злочин агресије него и за остала међународна кривична дела. Поменута суђења први пут су у облику пресуде дефинисали агресију као злочин против мира и обезбедили преседан за будуће санкције.

Ово је послужило као основ за усвајање начела међународног кривичног права и даљи развој дефинисања злочина агресије под окриљем Уједињених Нација. Истовремено, успостављени су темељи за разликовање агресије од ратних злочина и злочина против човечности, доприносећи развоју комплексног међународног кривичног права.

Тежиште рада усмерено је на нормативну регулативу злочина агресије у оквиру Уједињених нација, кроз осврт на Повељу УН, Резолуцију 3314 Генералне скупштине УН и Римски статут.

Значајан напредак у правној регулативи остварен је увођењем Римског статута 1998. године и амандмана о агресији 2010. године, када је злочин против мира и формално укључен у надлежност Међународног кривичног суда и када је први пут успостављена јасна дефиниција агресије, методе откривања и санкционисања највиших државних руководиоца и војних команданата.

Према Римском статуту Међународног кривичног суда, „акт агресије“ обухвата употребу војне силе државе против друге државе на начин који крши Повељу УН, и то нарочито следећим формацијама:

- (а) инвазија или напад на територију друге државе, укључујући и војну окупацију (било какве дужине) или анексију силом
- (б) бомбардовање територије друге државе или било које коришћење оружја против ње
- (в) блокада лука или обала друге државе од стране оружаних снага нападача

* Студенткиња II године основних студија, Правни факултет Универзитета у Београду, Међународно правна наставна група

- (г) напад на копнене, поморске или ваздушне јединице друге државе, укључујући и њене поморске флоте та ваздушне снаге
- (д) коришћење оружаних снага једне државе у територији друге државе уз формални пристанак домаћина, али супротно условима уговора
- (ђ) уступање своје територије другој држави како би она тамо извршила акт агресије према трећој држави
- (е) слање или подршка наоружаним групама, нерегуларима или плаћеницима који извршавају наоружане акције против друге државе

Указано је на правне и политичке изазове приликом утврђивања индивидуалне кривичне одговорности за чин агресије, као и развој међународног консензуса о неприхватљивости употребе силе против суверених држава. Без обзира на развој схватања овог злочина, поједини правни оквири били су блокирани у Савету безбедности УН због права вета, што је политизовало процесе квалификације акта агресије.

Рад је имао за циљ да истакне механизаме кроз које правна теорија обликује примену и развој норми против агресије, доприносећи разумевању њихове улоге у очувању међународног мира.

CONSEQUENCES OF THE TREATY OF RIGA FOR POLISH CULTURE. PROVISIONS VERSUS REALITY

Peace treaties most often focus on political and economic issues. They establish the shape of borders, the exchange of territories, the amount of compensation and reimbursement of war costs, and payment for destroyed property, taken goods, and industrial equipment. Less attention is paid to compensating losses incurred in the field of broadly understood culture.

Generally, a positive example is the peace treaty ending the Polish-Soviet War (1919–1921). It was signed in Riga, on 18 March 1921 between Poland on one side and Soviet Russia (acting also on behalf of Soviet Belarus) and Soviet Ukraine on the other.

This agreement contained an extremely extensive article (XI) devoted to the issue of the return of stolen cultural property – not only Polish but also Lithuanian, Belarusian, and Ukrainian. The Polish-Lithuanian Commonwealth, which existed until 1795, was a multi-ethnic state, whose heritage consisted of the achievements of various ethnic groups.

The Article XI describes in relative detail the principles of the return of cultural works that after January 1, 1772 (shortly before the First Partition of Poland) were taken outside the borders of the Polish state. The provisions provided the recovery by Poland of book collections, museum exhibits, archaeological and archival collections, documentation, and works of art.

The implementation of the peace agreement encountered strong resistance from the Soviet side. This was primarily due to the change in the geopolitical situation. At the time of the signing of the peace treaty, chaos reigned in Soviet Russia. Therefore, the war had to be ended as soon as possible. However, when attempts to recover the Polish cultural property were made, the Soviets already felt stronger. In the case of many collections and individual items, they found ways to delay or reject the return.

This resulted, on the one hand, from the exceptions included in the peace treaty, as well as their interpretation by the Soviet side. An example is the opposition of the employees of the University of St. Petersburg to the return of the Załuski Library – in the end, part of the collections returned to Poland, but a large part was destroyed during World War II.

Due to the unfair attitude of the Soviets, Poland did not recover all the monuments and documents provided for in the treaty. Attempts to recover some of the monuments in the following decades had little effect. Some were recovered after 1945 during Poland's dependence on the Soviet Union.

The case of Article XI of the Treaty of Riga shows how important the issue of regulating the status of stolen property and cultural goods for international agreements ending conflicts should be. Although the Soviet side tried to minimize the amount of the return, the Poles stubbornly sought to recover as many objects as possible.

On the other hand, attempts to implement the provisions of the treaty were frustrated by the nuances of international politics. Given the will of Western countries to normalize relations with the Soviet Union, the issue of recovering cultural heritage lost by Poland became a taboo, topic that they wanted to close as soon as possible. However, leaving part of the Polish heritage under Soviet rule marked the following decades of mutual relations. Failure to fulfill Article XI still hurts Warsaw-Moscow relations. In the current political situation, however, recovering the missing goods is de facto impossible.

* Third year doctoral student, Political and Administrative Sciences, University of Lodz Doctoral School of Social Sciences (Poland, Lodz).

ЛИБЕРОВ КОДЕКС И КОМАНДНА ОДГОВОРНОСТ

Грађански рат на простору Сједињених Америчких Држава (у даљем тексту: „САД“) вођен је од 1861. до 1865. године између Уније (савез држава окупљених око Владе) и побуњеника који су формирали Конфедерацију америчких држава. У јеку овог сукоба настала је, за нас и најважнија, кодификација војног права немачког правника Франциса Либера.

Општу наредбу број 100, какав је и званичан назив Либеровог кодекса, априла 1863. године обнародовао је председник САД Абрахам Линколн, и била је намењена војним снагама Уније. Разлози за креирање прве модерне, свеобухватне кодификације ратног права били су вишеструки, те су се односили превасходно на едукацију и еманципацију војске која је само током рата од цифре која је износила 13.000 порасла на готово 1.000.000 људи. Уопштено посматрајући Либеров кодекс је у својих 157 чланова садржао многа начела и правила ратовања ослањајући се делом и на ратне принципе из 1806. године. Конкретно, обрађивала су се питања попут командне одговорности, одговорности за злочине, статуса цивила и њихове имовине у оружаном сукобу, статуса заробљеника, забране расне дискриминације, статус културних добара и слично. За временски период у ком је стваран, Либеров кодекс је у појединим сегментима садржао висок степен хуманости спрам степена људске емпатије тога доба. Па тако на пример у члану 37, под претњом строге санкције, гарантује се заштита цивилног становништва, како приватне својине тако и његових верских и моралних начела укључујући и заштиту жена као потенцијално угрожене категорије. На овај члан надовезује се и члан 44 који нешто детаљније говори о поступању према цивилном становништву, па тако под претњом смртне казне забрањује се било какав вид нечовечног поступања према цивилима на окупираној територији, уништавање имовине без претходне дозволе надређеног, пљачку, пустошење, сакаћење, рањавање и напослетку убијање истих тих цивила. Такође би требало напоменути и чланове који су упућивали на забрану расне дискриминације што је уједно било и комплементарно са једним од непосредних разлога за избијање рата. У члановима 42 и 43, између осталог, се каже да природно право не признаје ропство стога сви робови који одбегну на север постају слободни.

У погледу дефинисања института командне одговорности, што је за нас и најважније, Либеров кодекс је направио значајан искорак. Истина, и раније су постојале поједине одредбе у различитим документима које су указивале обавезе официра попут пресуде Петеру вон Хагенбаху, Уредбе из Орлеана, закона краља Густава II Адолфа и слично. На тлу САД нешто налик институту командне одговорности, пре доношења Либеровог кодекса, могло се пронаћи у тзв. Америчким принципима ратовања из 1775. године у члану 12 о обавезама и дужностима официра. Ипак, Либерова кодификација је, у односу на све друго до тог момента, пружила најтемељнију дефиницију одговорности надређеног у случају почињеног злочина што се у члану 71 и јасно каже: „Ко намерно наноси додатне муке непријатељу који је већ претходно онеспособљен, или га убије, или ко нареди или охрабри војнике да то учине, биће осуђен на смрт, било да припада војсци Сједињених Држава, или је непријатељ заробљен по учињеном злоделу“. Одређујући одговорност надређеног Либеров кодекс није само поставио темеље за будуће развијање овог института већ је раскрстио и са постојећим, традиционалним војним обичајима у погледу односа према ратним заробљеницима. О примени Либеровог кодекса најбоље говори и суђење капетану Конфедерације Хенрију Вирцу 1865. године. Наиме, капетан Вирц је током грађанског рата био командант озлоглашеног логора Андерсонвил (Џорџија) где су се налазили војни заробљеници Уније и у ком је страдало готово 13.000 људи. Капетан Вирц се теретио како за непосредно извршење злочина тако и за непредузимање никаквих активности како би спречио злочине над заробљеницима или казнио своје подређене који су их починили. У поступку, који је имао и неспорну политичку димензију, испитано је више од 150

* Студент докторских студија на Правном факултету Универзитета у Београду

сведока међу којима су били и сами заробљеници предметног логора. Напоследку, Хенри Вирц је, као једини официр Конфедерације, осуђен на смрт и погубљен исте 1865. године. Овај поступак је касније изазивао многе контроверзе превасходно током 20. века доводећи у првом реду питање објективности самог суда који је формиран од стране Уније, као победничке стране. Међутим, суђење за ратне злочине капетану Вирцу имало је велики значај постављајући за будућност правне норме и ограничења ван којих се било какво поступање у рату, без обзира да ли по наређењу или „на своју руку“, тумачило као неприхватљиво и кажњиво.

Посматрано шире и сам Либеров кодекс је дао немељив допринос током Бриселске конференције која је касније послужила као основ за доношење Хашких конвенција из 1899. и 1907. године. Својевремено, државни секретар САД Елих Рут у првој половини 20. века је изјавио да је Либеров кодекс „усмерио деловање снага Уније и контролисао њихово понашање“.

COULD THE AUTHORITIES KEEP AN EYE ON PEOPLE'S PLATES? THE LEGAL ASPECTS OF FOOD RATIONING IN GALICIA DURING THE FIRST WORLD WAR

When, in 1914, the Marshal of the Kingdom of Galicia and Lodomeria's Diet, Adam Gołuchowski said: "(...) I hope that after Easter we will also meet to settle many issues that are important for our land. And now I say goodbye to the honourable Chamber. The sitting is closed." No one expected that this assembly would never meet again and that four years later the Habsburg monarchy would collapse. Conflicts are constantly appearing in the history of the world. In addition to their destructive influence on human life – individuals, social groups, whole societies and nations – they also have a not insignificant influence on the legal situation. An example for the following reflections will be on of the crown countries of the Habsburg monarchy, which was the Kingdom of Galicia and Lodomeria during the years of the First World War (1914-1918). The specific situation that happened at the time and the military operations carried out influenced the legal solutions. The extraordinary situation of the war changed not only people's daily lives but also the main subject of state activity in the area of law. Firstly, it should be pointed out that were ad hoc and the decision-making centre was changed from the Diet of the Kingdom of Galicia and Lodomeria to the Governor. A second important factor was the change in the material scope of the solutions introduced. Mainly, they concerned the enactment of tax additions, the provisioning of the army, or most obviously, the need to ensure public peace and security and matters related to health care or education. However, the numerous regulations devoted to matters of exceedingly broad food rationing remain very interesting. The ability to ensure an uninterrupted food supply for the population, especially in times of war, is one of the highest priority issues and poses enormous challenges to the already much 'strained' functioning of the state. Moreover, it should be remembered that the spectre of hunger can also, as a consequence, lead to the outbreak of significant social unrest, with unforeseen scale and scope and consequences. In fact, in the various legal acts, we can find regulations governing such issues as controlling the consumption of bread, limiting the consumption of meat and the possibility of serving it in gastronomic venues, the consumption of milk was restricted. In many cases, maximum prices were set for particular products. As an illustration the he last of these, apples, cherries, pears etc. could be mentioned. Products such as coffee were also subject to regulation, and restrictions were places on trade in leguminous fruits, for example. There were also inventory control on sugar, fats and edible oils, for instance. Furthermore the regulations were made in an attempt to prevent chaos in society, which may explain the relatively short *Vacatio legis*. Indeed, legal regulations often came into force on the day of promulgation, sometimes it was three days. As a rule, particular legal acts, especially decrees given by the c.k. governor in Galicia, were remarkably short, amounting to about 2-3 pages.

* Third-year student of the Doctoral School of Social Sciences, Jagiellonian University, Cracow, Poland, e-mail address: i.wasik@doctoral.uj.edu.pl

WAR AS A CONCEPT IN FASCIST CRIMINAL LAW: THE 1930 ITALIAN PENAL CODE AND ITS ROLE IN THE REGIME'S IDEOLOGY

War was one of the most crucial concepts in Italian fascist doctrine, rooted in the glorification of violence, which was seen as the essence of society and a tool capable of ennobling the individual. Fascist thinkers frequently emphasised that war refines a person both physically and spiritually, thereby creating a myth of war as a time of greatness and a test of human values. Therefore, the meaning of the concept of war was not limited to an external conflict (i.e., with a foreign or separate entity) but also encompassed an internal dimension concerning the individual, serving as a means to maintain a state of permanent social mobilisation and national unity. This idea aligned seamlessly with the fascist ambition to dominate every aspect of human existence—both soul and personality—affecting all facets of individual and social life. Traces of these doctrinal concepts can be found in the provisions of the 1930 Italian Penal Code, introduced during the fascist regime, particularly in the section concerning crimes against the State (*Dei delitti contro la personalità internazionale dello Stato*). These provisions included numerous types of prohibited acts characterised not only by the modal element of "wartime" but also by the criminalisation of actions directed against the "national spirit" (*lo spirito pubblico*), "national sentiment" (*il sentimento nazionale*), or the "credibility or prestige of the State" (*il credito o il prestigio dello Stato*). Notably, these laws were not solely intended to further fascist ideology but also served as a crucial mechanism for maintaining control over society during wartime. The primary focus of this paper is a group of legal provisions from the Italian Penal Code, selected based on two criteria: first, the presence of the modal element of "wartime" in the description of the crime (*fattispecie*), and second, the reference to actions against national sentiment or the national spirit of the Italian state.

The analysis of these provisions allows for the formulation of key research questions: (i) How did the fascist regime criminalise actions that influenced national and social sentiment? (ii) How did the penalisation of such behaviours contribute to the realisation of fascist ideology in Italy? (iii) What role did these provisions play during World War II? It is also worth to pay a closer attention to the legal elements of crimes referring to national sentiment or the national spirit. The wording and formulation of these provisions contain distinctly fascist characteristics. Firstly, the concept of "feelings" or "sentiments" is always attributed to the collective—the Italian nation. This reflects the fascist effort to transform individual human existence into a monolithic collective entity, in which the individual holds significance only as a part of the national community. Secondly, these provisions express an aspiration to control the forum internum of the individual, which is particularly interesting in the context of classical criminal law, which traditionally focuses mainly on the forum externum of human existence. These provisions played a crucial role as mechanisms of social control during wartime. Furthermore, their analysis allows for a broader perspective on war—not only in terms of traditional military operations but also from the ideological, axiological, and psychological dimensions of warfare. It is widely recognised that wars are waged not only on battlefields but also in the realm of morale and the minds of individuals. A clear example of this is the activity of the Special Tribunal for the Defense of the State (*Il Tribunale Speciale per la Difesa dello Stato*), which extensively utilised these provisions to repress political opponents of the fascist regime during the war. Finally, it is worth noting that some of the provisions discussed in the paper still remain in force. The 1930 Penal Code was never fully derogated in Italy, but rather thoroughly amended. This raises questions about the interpretation of laws that originate from, and are therefore legitimised by, a totalitarian government. Can an appropriate reinterpretation of these laws eliminate the manifestations of fascist ideology on which they were founded? Or, on the contrary, is this ideology so inherent in the text of the Code that they cannot be entirely eradicated?

* University of Warsaw, Faculty of Law and Administration, Università degli Studi Roma Tre, Dipartimento di Giurisprudenza Level and year of study: Master's degree of Law, 5th year

POSTWAR RESTITUTION OF THE FAMILY UNIT IN SOVIET RUSSIA. A BRIEF ANALYSIS OF THE DECREES OF THE PRESIDIUM OF THE SUPREME SOVIET OF THE USSR ON FAMILY LAW FROM 1941- 1945

In his monumental monograph on everyday life in Soviet Russia, *Whispers*, Orlando Figes devotes a great deal of space to the memories of children born and brought up in the early years of Russian communism, immediately after the revolution. The descriptions of how the first communist government under Lenin tried to redefine the concept of family are particularly moving for the reader. Parents, party members, were constantly busy, focused on building a new system and discouraged from focusing too much on family life. The state was supposed to be the primary caregiver. In 1918, Konstantin Wentzel proposed a draft Declaration of the Rights of the Child, which contained many of the assertions to be found 70 years later in the UN Convention on the Rights of the Child. Among other things, he wrote of the need to provide children with certain standards of living and opportunities for educational development. However, as communist power became more firmly established, the moral revolution gave way to a more sensible approach to family structure. The draft Family Law of 1926 stated, among other things, that it was the family, not society, that should provide for the basic needs of its weakest members. Nevertheless, it continued to emphasise women's independence, including giving them the right to joint matrimonial property and stressing the importance of domestic work. From a legislative point of view, however, the most interesting period seems to have been the wartime period in Russia, which began in 1941 and ended in 1945. Researchers point out that the family law of this period was caught between the attempt to preserve revolutionary values and the need to reproduce the population. Nearly six million Russians died on the frontlines of the Second World War. The authorities concluded that the restoration of certain elements of 'bourgeois', conservative morality would speed up the process of family formation and population renewal. On the one hand, the new law was the first in the world to recognise the institution of single motherhood and to provide mothers (whether single by choice, widowhood or divorce) with alimony. It also introduced the concept of the 'fatherless child'. On the other hand, anti-abortion laws were tightened, requiring doctors to report illegal abortions (although the process of criminalising abortion in the USSR had already begun before the war, in 1936). In my presentation, I will discuss individual decrees of the Presidium of the Supreme Soviet of the USSR concerning family law from 1941 to 1945, all of which are symptomatic of the cultural changes that occurred as a result of the Great Patriotic War. These decrees included tax breaks for married couples with children, increased state support for mothers, the adoption of minors, a decree on the formalisation of marriages and the creation of the Maternity Medal, the Order of Maternal Glory and the honorary title of Mother Heroine. In particular, I will devote some space to the cultural and social aspects of these legal transformations, complementing the history of the legislation with the context of historical events. I will also try to show how the changes in family law were portrayed in the Soviet propaganda of the time and what educational researchers thought about them. To do this, I will use the methodology of legal and cultural studies.

* Student of the Faculty of Law, University of Warsaw; Master's degree, year IV

THE LEGAL FRAMEWORK OF THE NUREMBERG LAWS AND THEIR IMPACT ON THE INSTITUTIONALIZATION OF ANTISEMITISM

Through the analysis of Nazi legislation, the author highlights the depth of social, economic, and political marginalisation of Jews and other populations during World War II. In the year dedicated to remembering the victims of antisemitism, as well as the commemoration of the eightieth anniversary of the liberation of the Auschwitz camp, the work analyses specific norms that rendered Jews “illegal” members of society, thereby stripping them of all civil rights. A significant segment of this study encompasses the manner in which antisemitism was legitimised and institutionalised through the enactment of the Nuremberg Laws in 1935, which enabled the Nazi administration to implement a policy of ethnic cleansing that ultimately culminated in the most horrific crimes against humanity. The paper will analyse over four hundred legal restrictions on the Jewish community in Nazi Germany. The author places particular emphasis on the Law for the Protection of German Blood and German Honour, which prohibited marriage between Germans and Jews, as well as individuals of “related” blood. The Nuremberg racial laws thus formed the foundation of racist and Nazi policies. Instead of frequently using the term Jews, a noticeable shift towards the use of discriminatory language is present in legal provisions, especially in decrees issued by the Nazi authorities, such as the term “Non-Aryans.” Additionally, the author approaches an analysis of the Reich Citizenship Law, which introduces a distinction between “Reich citizens” and “national minorities,” as well as the Law for the Protection of Hereditary Health, which enabled forced sterilisations. The above-mentioned laws did not merely define the status of Jews as “subhumans” and members of an “impure race,” but also created the perception among the rest of the population that they were lesser members of society, whose persecution was necessary. Through the application of these norms, Jews were excluded from many professions and jobs, both in the educational and public sectors as well as in the private sector. Propagandistic influence within the educational system and public media prohibited their presence in public life, and soon led to legally sanctioned deportations and the mass incarceration of Jews in camps. Any form of empathy, solidarity, or assistance from the remaining population towards Jews was considered a criminal act, with severe penalties imposed. The spread of the idea of “racial superiority of the Aryan people,” through the enactment of legal acts based on this premise, turned Jews into objects of systematic segregation. In this way, antisemitic legislation provided legality, justification, and legitimacy for the initiation of processes aimed at the destruction of an entire people. Considering these facts, the author will further address the problem of the social phenomenon of antisemitism, which was deeply rooted in the broader state policy during this period, while the laws were crucial for the implementation of genocidal policies at the heart of the state. The author will present a series of conclusions regarding international reactions to Nazi antisemitism and the Holocaust, which, as she concludes, came too late to prevent the onset of genocide aimed at creating a “pure Aryan state” and to counter the Nazi ideology of “racial purity.” Some countries even closed their borders to Jewish refugees fleeing Nazi Germany, with significant roles played primarily by the Axis powers. German allies were requested to adopt the anti-Jewish regulations enacted in Germany itself. The implementation of these regulations began with the definition of the term Jew based on an individual's ancestry, followed by means of identification, notably the marking with a star and the addition of the words “Israel” and “Sara,” depending on the gender, to the names of men and women of “non-Jewish” descent. After the war, the establishment of international organisations laid the groundwork for combating genocide and protecting human rights in general. In this way, the horrors resulting from the enactment and application of the Nuremberg Laws, with their global repercussions, highlighted the need to build the foundation for a modern human rights system and a world where similar events would not be repeated.

Keywords: *World War II, Nuremberg Laws, antisemitism, Holocaust, persecution*

* Fourth-year undergraduate student at the University of Belgrade, Faculty of Law, dunjaglussica0@gmail.com

ВЈЕЧНИ НЕМИР: КРАХ УНИВЕРЗАЛИЗМА И РЕПУБЛИКАНИЗМА- СТУДИЈА СЛУЧАЈА НАТО АГРЕСИЈЕ

Inter arma silent leges: У вријеме рата закони ћуте. Ова латинска изрека, често цитирана у контексту разматрања ратних сукоба, истиче темељну дилему у односу између моралности и нужности у времену рата. Ријечи Мајкла Волцера о природи рата најбоље освјетљавају истину о рату, тренутке када се човјек суочава са суштинским питањима опстанка, при чему се занемарују људска права, међународне конвенције и правне норме: „*War is a world apart, where life itself is at stake, where human nature is reduced to its elemental forms, where self-interest and necessity prevail*“. У рату се све своди на простор у коме се индивидуални и колективни интереси стављају испред моралних и правних принципа. Ова врста Волцерове апстрактне представе рата доводи нас до централног питања – да ли и под којим условима рат може бити оправдан? Питање које се намеће није само теоријско, већ и практично: „Може ли рат бити праведан за обје стране у сукобу?“ Један од најпознатијих покушаја који чине рат „шраведним“ је доктрина праведног рата. Ова доктрина се заснива на претпоставци да рат, иако инхерентно деструктиван и непожељан, може бити оправдан у одређеним околностима, ако испуњава специфичне моралне и правне критеријуме. Историја и настанак доктрине о праведном рату не везује се само уз једну личност која је исту утемељила, већ се њен развој кретао између различитих мислилаца који су размишљали на одређене начине. Најприје се коријени доктрине праведног рата уочавају у пракси римског свештенства које је имало овласт да одреди постоје ли добри материјални темељи за оправдање непријатељстава у која се упуштао антички Рим. Аурелије Августин наводи се као један од утемељивача традиције праведног рата, који исту оживљава у четвртном вијеку, перципирајући рат као својеврсну освету за почињену неправду у ситуацијама када кривац одбија дати накнаду. Према његовом гледишту, у рат је дозвољено упустити се само ради кажњавања због нанесеног зла и поновног успостављања мира, те ради одбране. Августинова схватања додатно је уобличио и разрадио Тома Аквински. Као најзначајнија личност схоластичке филозофије, поставио је кључне критеријуме за означавање неког рата као праведног и ти су се критеријуми у теорији задржали до дана данашњег. Из поиманог принципа власти, Тома Аквински закључује да владар, с обзиром да има потпуну власт, може да прогласи и нападачки рат ако је такав рат праведан. Он наводи три специфична услова који одређују праведност неког агресивног рата : Прво, рат мора бити проглашен од стране мјеродавног лица, тј. владара. Два разлога чине овај услов логички нужним. Један се односи на чињеницу да рат настаје када се двије заједнице сукобљавају око ситуације за чије се разрјешење не могу обратити вишој инстанци власти. Зато било које приватно лице или група грађана, у ситуацији сукоба не могу прогласити ратно стање, јер се они увијек могу обратити свом владару, као вишој инстанци са легитимитетом да арбитрира. Други се односи на чињеницу да рат захтјева учешће великог броја људи, а легитиман захтјев за ангажманом масе других људи може доћи само од власти, тј. Владара над мноштвом, а не од приватне особе. Други услов је праведна ствар, наиме да рат није произвољна одлука већ да се води ради коректног стварног разлога, попут нпр. ситуације када једна заједница одбија да казни злочинца у својим редовима и слично. Трећи услов праведности агресивног рата је сврха за коју се води, а то је успостављање трајнијег и праведнијег мира. Прва два услова су нужни, али не и довољни услови, с обзиром да могу бити испуњени, а да ипак није обезбијеђен легитимитет агресорском рату. Легитимитет је заокружен када је крајња сврха напада успостава једног вишег реда од онога што постоји у датој историјској ситуацији. Мир као сврха је фундаментални задатак владара, с обзиром да тек његовим испуњењем он може обезбиједити средства за опстанак и прогрес заједнице, и услове

* Ауторка је студенткиња треће године основних академских студија Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци, на студијском програму Политичке науке, dragana.delic@student.fpn.unibl.org.

за вођење поданика ка „добром“ животу. У данашњем међународном поретку, доктрина праведног рата налази свој израз у правилима и принципима међународног права, укључујући Повељу Уједињених нација, Женевске конвенције и Римски статут Међународног кривичног суда. Међународна заједница је, кроз институције попут Уједињених нација, покушала да институционализује концепт праведног рата, посебно кроз идеју колективне безбједности и хуманитарних интервенција. Повеља Уједињених нација дозвољава употребу силе само у два специфична случаја: када се ради о самоодбрани или када је Савјет безбједности УН-а овласти за колективну акцију ради очувања међународног мира и сигурности. Оваква правила ослањају се на принципе праведног рата, посебно на услове праведне сврхе и овлашћеног доносиоца одлука. Савремени примјери, као што су интервенције у Босни и Херцеговини 1990-их или НАТО-ова акција на Косову 1999. године, а која је предмет анализе у овом раду, често се оправдавају принципима праведног рата. Ипак, овакве интервенције изазивају контроверзе и постављају питања о злоупотреби концепта праведног рата у геополитичке сврхе. Да ли су све интервенције заиста оправдане? Да ли услови праведног рата служе као средство за прикривање геополитичких интереса моћних држава? Стога ће посебан фокус у раду бити усмјерен на концепт хуманитарних интервенција. Хуманитарне интервенције представљају један од најконтроверзнијих аспеката у модерном међународном праву и политици. Оне се обично дефинишу као оружане акције једне или више држава усмјерене на заштиту људских права у другој држави, чак и без пристанка њене владе. Овај феномен је, на први поглед, у складу са принципом праведног рата који наглашава потребу за заштитом недужних, али често отвара питања о стварним мотивима и дугорочним посљедицама оваквих акција. Примјер НАТО агресије на Савезну Републику Југославију 1999. године „због кризе на Косову и Метохији“ представља један од најпознатијих случајева којег Запад оцјењује као хуманитарну интервенцију. Иако је интервенција правдана спријечавањем хуманитарне катастрофе, многи критичари су истакли да је нарушен принцип суверенитета државе, који је основно начело међународног права. Поред тога, питање пропорционалности акција НАТО-а, као и број цивилних жртава, додатно су продубили дебату о томе да ли је интервенција била у складу са критеријумима праведног рата. Овај рад истражује агресију НАТО-а на Савезну Републику Југославију 1999. године кроз призму доктрине праведног рата, анализирајући моралну логику војних сукоба и оправданост такве интервенције. Теорија праведног рата, која се темељи на нормама међународног права, поставља јасне принципе када је употреба силе оправдана, као што су оправданост рата (*jus ad bellum*) и ограничења током вођења рата (*jus in bello*). При тестирању доктрине праведног рата на овом конкретном случају, аутор стаје на становиште да Кантова либерална парадигма демократског мира бива злоупотређена у геополитичкој стварности од стране најмоћнијих играча на међународној сцени. „Ширење демократије бомбама“ не води нужно ка миру. За демократизацију одређене државе могуће је употријебити другачија средства од тога, почев од финансирања опозиције и антирежимских медија и томе слично. Насилна демократизација може довести до унутрашњих сукоба и грађанских ратова, као што се то догодило у случају Ирака, гдје су циљеви попут разоружања и ширења демократије резултирали несигурношћу и новим сукобима. Такође, како би објаснио разлику између злоупотребе принципа праведног рата и ситуације у којој ова доктрина бива употријеђена на прави начин и зарад истинске сврхе – успостављања мира, аутор прави компарацију између Заливског рата и НАТО агресије.

ПРВИ МИРОВНИ СПОРАЗУМ У ИСТОРИЈИ

Пре много година дошло је до сукоба између два моћна народа, Египатског краљевства и Хетитске државе. Походи су вођени са намером освајања територија суседа и након много међусобних окршаја и раста тензија бива кулминација односа, у бици код Кадеша. Битка је била незамисливих размера за то време, оба владара су окупили велики број војника за борбу, која је заправо била њихова последња ратна интеракција. Обе стране, претрпевши значајне губитке, започињу вишегодишње преговоре који су изнедрили први, историји познат, мировни уговор. Приступ решавања међусобног непријатељства разликовао се од дотада познатих сукоба на просторима Блиског истока. Препозната је потреба да се проблему приступи на другачији начин. Најстарији сачуван мировни уговор склопљен је крајем тринаестог века пре н.е, између фараона Рамзеса II и краља Хатушила III. Касније, мир је додатно учвршћен Рамзесовим браком са хетитском принцезом. Споразум је састављен у писаној форми, у две верзије, у египатским хијероглифима и на акадском језику, у клинастом писму. Откривши текстове у XIX и XX веку, човечанство је добило прилику да се упозна са садржајем обе верзије споразума. Уговор садржи одредбе које су препознатљиве у скоро свим позније склопљеним мировним уговорима. Прекинути су оружани сукоби, успостављене су нове границе и војно савезништво. Овај уговор садржи преамбулу, описујућу историјски преглед односа сукобљених страна и предвиђа узајамну обавезу екстрадиције са циљем да се успостави вечни мир. Споразум је донео благостање државама потписницама, могли су да се усредсреде на одбрану других граница и да преусмере пажњу на развој трговине. Вишегодишње непријатељство Египћана и Хетита окончано је на најбољи начин, не само да су тиме удовољили богове, који су сведочили склапању уговора, они су и показали тадашњици да се мирним путем спречавају даља страдања и омогућава напредак и сарадња некада зараћених страна. Окончање битке, пропраћено склапањем мировног уговора и династичког брака, отклонило је мржњу и тиме започиње нова фаза односа два народа, где цвета интеракција, размена добара, вештина и знања. Асирско освајање хетитског народа означило је престанак важења овог уговора.

Рад је усмерен ка запажању елемената првог мировног уговора. Осврт на значај правног наслеђа првог познатог мировног уговора је главни предмет овог рада. Коришћена литература омогућава упознавање са временом одигравања сукоба и културама ове две државе и тиме нуди увид о начину ратовања и разлозима склапања уговора. Историја сведочи да су после ових сукоба наступили многи други, бројнији, још већих размера и, нажалост, са још већим губицима. Прегледом садржине овог мировног уговора примећује се „модел“ који се касније препознаје у већини склопљених мировних споразума којима располажемо, из различитих историјских периода, што указује на још једну тековину коју су нам пренели древни народи. Заробљавање таоца, успостављање међусобне војне подршке и династички брак као вид очувања мира могу се запазити попут шаблона за склапање мировних уговора и служи као механизам за установљавање мира и благостања.

Сачуване верзије Кадешког споразума, како га неки називају, показују како су древни народи поступили врло рационално, одлучивши се да се окрену преговорима уместо да наставе са ратовањем што нам открива да је право уживало посебно место у тадашњем друштву. Анализом једне од највећих и најкомплетније документованих битака старог века добијамо одговоре на питања која се намећу код сваког рата и откривамо суштину последица мировног уговора. Циљ рада је да се вратимо на сам почетак сукоба, сагледавањем једне од најстаријих битака и њеног „производа“, најстаријег мировног уговора. Споразум стар преко 3000 година нагласио је значај и потенцијал успостављања мира уместо ратовања и тако пружио будућим зараћеним народима нов поглед на могући епилог једног сукоба.

* Правни факултет Универзитета у Београду, друга година основних академских студија, теоријскоправна наставна група

БАЊАЛУЧКИ ВЕЛЕИЗДАЈНИЧКИ ПРОЦЕС (1915-1916)

Видовдан 1914. године у свјетској историји означава дан када је у Сарајеву Гаврило Принцип извршио атентат на Франца Фердинанда, будућег наслједника трона аустроугарских царева. Овај догађај је био повод за избијање Великог рата, а чији су узроци само чекали конфликт, који би довео до погоршања у свијету. Период од краја 19. вијека до 1914. године је обиљежен као вријеме милитаризма, савезништва, криза, те буђења националне свијести код народа који су вијековима били под туђинском влашћу, те жеља за слободом и стварањем држава из којих ће окупатори и дугогодишњи терор над становништвом заувјек нестати. Мјесец дана након атентата, Аустроугарска објављује рат Србији, оптужујући је за покровитељство у атентату. Босна и Херцеговина у том моменту постаје ратна зона, оснивају се војни судови, почиње истрага над сумњивим лицима. Дејствују и шуцкери, аустроугарска паравојска, касније позната по многобројним ратним злочинима над српским народом, како на територији Босне и Херцеговине, тако и Србије. Укида се право на употребу ћирилице, затварају се српске основне школе, распуштен је Земаљски сабор Босне и Херцеговине, укинут Устав. Аустроугарска власт почиње да хапси најугледније Србе Босне и Херцеговине тог времена, оптужујући их за велеиздају, чиме започиње један од 17 велеиздајничких процеса у Босни и Херцеговини. Међу познатим ухапшеним Србима истичу се Васиљ Грђић, Владимир Ђоровић, Војислав Кецмановић. Један дио ухапшених је осуђен на смртну казну, други на дугогодишње казне затвора, а један дио никада није ни дочекао пресуду. Интервенцијом Алфонса XIII, краља Шпаније, дијелу осуђених су смртне казне преиначене на доживотне, а појединим су и дугогодишње казне затвора умањене. Завршетком рата 1918. године, сви осуђеници бањалучког велеиздајничког процеса су ослобођени оптужбе и пуштени на слободу.

Представљање положаја Срба у Босни и Херцеговини током периода аустроугарске владавине, као и након Сарајевског атентата, објашњење разлога хапшења и осуђивања многобројних угледних Срба тога периода, улога ухапшених у тадашњем друштву, те значај залагања краља Алфонса XIII за помоћ осуђеницима. Аустроугарска терором над становништвом, који врши због страха за опстанак круне, доводи се до сопственог нестанка 1918. године, на концу Великог рата, када поред ње престају да постоје и Њемачко и Османско царство, који су заједно чинили Централне силе. На некадашњим територијама Аустроугарске и Османског царства настаје Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца, касније позната и као Краљевина Југославија. Бањалучки велеиздајнички процес, као и други велеиздајнички процеси показују одређен вид терора Аустроугарске спроведен међу виђенијим Србима Босне и Херцеговине. Многи од осуђених нису имали никакве повезнице са самим ратом, али због њиховог статуса, те чланства у разним српским друштвима оглашени су као велеиздајници.

* Студент основних студија, Правни факултет, Универзитет у Бањој Луци, niksa.drazic@student.pf.unibl.org.

THE RIGHT TO PROVIDE PROTECTION TO FOREIGNERS ON THE TERRITORY OF THE HOST COUNTRY – THE POLISH EXAMPLE

Asylum is not defined in national or international law. International doctrine also shows discrepancies as to the content of this term. Polish doctrine assumes that asylum is a special form of permission for a foreigner or stateless person to enter and stay on the territory of the host country and to provide them with safe haven from persecution or discrimination for political, religious or other reasons.

The origins of the right of asylum can be traced back to ancient times. It has evolved over the course of history. The negative experiences of World War II highlighted the need to regulate this right at the international level. Initially, this was done in the Universal Declaration of Human Rights of 1948. Under Article 14 granted every persecuted person the right to seek and enjoy asylum in other countries, but with the reservation that this right does not apply to those prosecuted for committing non-political crimes or acts contrary to the purposes and principles of the UN. The right to asylum is rooted in international standards for the protection of human rights, such as the 1951 Geneva Convention relating to the Status of Refugees, to which Poland has been a party since 1991. The actions of the European Council in this area should be assessed positively, which at a special meeting in Tampere on 15–16 October 1999 decided to undertake work to establish a Common European Asylum System. At the European level, a directive of the Council of the European Union was also adopted, establishing minimum standards for the reception of asylum seekers (2003/9/EC). This directive applies to all foreigners and stateless persons, as well as their family members, who apply for asylum at the border or in the territory of a Member State. However, it does not apply to applications for diplomatic or territorial asylum submitted to the representations of the Member States.

In the Polish legal system, the right to asylum was first regulated in the Constitution of 1952. Its Article 75 stated that “the Polish People's Republic shall grant asylum to citizens of foreign countries persecuted for defending the interests of the working masses, fighting for social progress, activities in defence of peace, fighting for national liberation or scientific activities”. Asylum was not therefore provided to all persons prosecuted for political reasons, but only to certain categories of persecuted persons. In the current Constitution of 2 April 1997, this provision was worded slightly differently and reads: “Foreigners may enjoy the right of asylum in the Republic of Poland of the principles specified in the act” (Article 56, paragraph 1) of the Act on Foreigners of 1997.

Significant changes occurred after Poland joined the European Union in 2004, when national law was adjusted to the EU legal achievements on asylum. According to the regulation adopted in Poland, asylum status is never acquired automatically, and foreigners wishing to acquire such status should demonstrate initiative in this respect, because according to the statutory regulation, “a foreigner may, at his/her request, be granted asylum in the Republic of Poland”. In addition, the foreigner must demonstrate that this is necessary to ensure his/her protection and when it is in the important interest of the Republic of Poland. The scope of the application may include, in addition to the foreigner who submits the application, also:

- 1) a person who is in a marriage with the applicant recognized by the law of the Republic of Poland, hereinafter referred to as the “spouse”;
- 2) a minor child of the applicant and spouse, including an adopted child who is not in a marriage;
- 3) a minor child of the applicant, including an adopted child, who is not married;
- 4) a minor child of the spouse, including an adopted child, who is not married;

The asylum application contains:

* Student, Faculty of Law, University of Lodz, nawojka.eckhardt@edu.uni.lodz.pl

1) data of the applicant and the person on whose behalf the applicant is acting, to the extent necessary to conduct the asylum procedure;

2) identification of the country of origin of the applicant and the person on whose behalf the applicant is acting;

3) identification of significant events that are the reason for applying for asylum.

A foreigner is deprived of asylum if:

1) the reasons for which asylum was granted have ceased to exist;

2) he/she conducts activities directed against the defence or security of the state or public safety and order

The deteriorating situation on the border with Belarus has led to the need to create new legal solutions. The state of emergency introduced in response to the migration crisis caused by the actions of the Belarusian regime, which used migrants as a tool of political pressure, did not solve the problem. Access to the border was restricted, and submitting asylum applications.

The speech will recount the origins of contemporary regulations on the right to asylum, present the provisions currently in force in Poland and describe the migration crisis on the Polish-Belarusian border, which led to the submission of a draft law providing for the suspension of the right to asylum.

УЛОГА МЕКЕ МОЋИ У ОСТВАРИВАЊУ СТРАТЕШКИХ ЦИЉЕВА

Примера утицаја меке моћи и њене јачине можемо наћи широм света, не само у модерно доба, већ и кроз историју. Византија, Совјетски Савез, Индија и Кина, само су неке од сила које су одређене стратешке циљеве остваривале употребом меке моћи. Чак је и сам Сун Цу у свом делу *„Умеће ратовања“*, а које датира још из 6. века п.н.е., образложио да је победити без ратовања најбоље и да *„Познавање вештине ратовања не значи и ратоборност.“* Бројна питања која се намећу, указују нам на сложену проблематику из које можемо извући закључак да се усавршавањем овог приступа, у будућности, може досегнути *„идеал“*, тачније, ратовање без рата, јер је како поједини аутори наводе *„завођење увек било ефектније од принуде.“* Поставља се питање, да ли на тај начин велике силе могу остварити потпуну доминацију? Да ли људска популација у појединим неразвијеним или недовољно развијеним земљама, несвесно усваја жељени модел понашања, кроз различите аспекте, било да су они социолошки, културолошки, историјски, а тиме такође несвесно допуштају остваривање стратешких циљева других земаља? Резултати усмереног истраживања приказани су у раду кроз различите примере у пракси.

Дакле, мека моћ се може окарактерисати као способност да се утиче на преференције других, што се постиже не отвореним и директним ратом и употребом *„тврде моћи“*, већ убеђивањем. У постизању овог циља, мека моћ користи алате попут културе, медија, историје, моде, спорта, религије, као и свих других сфера људских живота. Тако је, на пример, употреба 25. кадра у правном смислу забрањена, међутим, чак и овај алат често се користи у циљу утицаја у политичком и идеолошком смислу, а с обзиром на методе доказивања и њихову новчану вредност, тешко их је предвидети. Овакви и слични примери манипулације и утицаја за истваривање стратешких циљева су бројни. Читав један наратив креиран је филмом *„Ратом против истине“*. Измишљен је читав рат у Албанији, где новинари проналазе ципелу наводно отетог америчког војника. Компонована је песма о ципели која деоспева на врх музичких листи, а грађани САД-а су масовно почели да везују ципеле на прозоре и аутомобиле у част непостојећем отетом Американцу.

Кроз друштвене мреже, рекламе, као и друге облике медија и дигиталних форми, помера се друштвено – морална лествица, намећу се различите вредности са циљем обликовања масе која функционише на примарном, инстинктивном нивоу. На тај начин, презентовање идеолошких, политичких, војно – стратешких идеја, чини се узвишеним и лакше прихватљивим. Манипулација информацијама има ширу пролазност, јер услед хиперпродукције садржаја који садржи високе надражаје на примарне људске потребе, смањује се интересовање за истраживање и само – развој. На тај начин функционише и западњачка култура која промовише капиталистичке идеје, као и источњачка која се фокусира на области људских права и форсирање отуђености. У колизији ова два аспекта, долази до маскирања и прикривања глобалних друштвених промена, померања поларности на геополитичком нивоу, промене на социо – економском нивоу, као и достизање војно – стратешких циљева.

Кроз свеобухватно сагледавање проблематике која је детаљно обрађена у раду, примећено је да људи почињу да губе своју индивидуалност, униформишу се споља, а потом почињу исто да мисле, а то је заправо важан сегмент глобализације у оном најгорем значењу, а то је директан пут у развој диктатуре. На тај начин функционисао је и Мао Це Тунг, као и Ким Џонг Ун данас, са разликом у објективном недостатку алтернативе. Чини се да модерно доба нудећи широк спектар алтернативних решења и праваца, заправо намеће и губитак воље за истим. Поједини аутори тврде да *„није претерано ако се каже да је за глобално управљање светом данас значајније коју мелодију звиждућу*

* Универзитет у Београду, Мултидисциплинарне мастер академске студије, Тероризам, организовани криминал и безбедност

тинејџери на светским меридијанима и које веб сајтове најчешће посећују на интернету, него тенкови, носачи авиона и интерконтиненталне ракете.“ Да ли то значи да су све земље, заправо, у константном рату и у време мира, као и да ли су у борби за превласт на глобалном нивоу?

THE CONSEQUENCES OF THE BATTLE OF SOLFERINO IN INTERNATIONAL LAW

The Battle of Solferino, fought on June 24, 1859, between Franco-Piedmontese forces and the Austrian army, was one of the key clashes in the war for the unification of Italy. This event not only influenced the shaping of the European political order but also had a significant impact on the development of international humanitarian law. Its consequences, particularly in the field of protecting wounded soldiers and organizing humanitarian aid, led to the establishment of the International Committee of the Red Cross (ICRC) and the adoption of the first Geneva Convention in 1864.

I. Historical Background and Course of the Battle

The Battle of Solferino was one of the bloodiest clashes of the 19th century, involving approximately 300,000 soldiers. It took place during the Franco-Austrian War, which was part of the broader conflict for the unification of Italy. The battle involved the forces of the Austrian Empire, led by Emperor Franz Joseph I, and the Franco-Piedmontese army under Napoleon III and King Victor Emmanuel II.

After intense fighting, the battle ended in a Franco-Piedmontese victory, but both sides suffered enormous losses. It is estimated that over 40,000 soldiers were killed or wounded. Thousands of wounded were left on the battlefield without adequate medical assistance. The tragic scenes of suffering witnessed by Swiss philanthropist Henry Dunant prompted him to take action to improve conditions for the victims of armed conflicts.

II. The Birth of the Idea of War Humanitarianism

Dunant, deeply moved by the scale of human suffering, published his book *A Memory of Solferino* (Un souvenir de Solférino) in 1862, in which he described the dramatic scenes from the battlefield and called for the creation of an international organization dedicated to assisting wounded soldiers. His initiative received widespread support, especially from philanthropic and medical circles, leading to an international conference in Geneva in 1863. This meeting gathered representatives of various nations and military medical experts who jointly developed the concept of neutral medical services on battlefields. As a result, the International Committee of the Red Cross was founded, the first humanitarian organization of its kind in the world, dedicated to protecting and assisting victims of armed conflicts.

III. The First Geneva Convention and the Development of International Humanitarian Law

As a result of Dunant's efforts and support from other philanthropists and politicians, a conference was held in Geneva in 1864, during which the first Geneva Convention was signed. This document established principles for the protection of wounded soldiers and medical personnel, guaranteeing them neutrality and the right to provide assistance regardless of nationality. Furthermore, the convention introduced the Red Cross symbol as a designation for neutral medical units, ensuring their protection on the battlefield. One of its most important innovations was also the obligation to treat wounded soldiers regardless of their nationality and the recognition of volunteers providing aid as neutral entities. The Geneva Convention of 1864 became the foundation of international humanitarian law and remains a key document regulating the conduct of warfare while respecting human rights.

IV. The Evolution of International Law in the Humanitarian Context

Following the Battle of Solferino and the signing of the first Geneva Convention, international law began to evolve towards greater protection of the victims of armed conflicts. In the following years, the scope of the convention was expanded to include the protection of civilians, prisoners of war, and victims of internal conflicts. In the 20th century, in response to the experiences of the two world wars, four Geneva

* 4th year law student, at the Faculty of Law and Administration, at Nicolaus Copernicus University in Toruń (Poland)

Conventions were adopted in 1949, significantly expanding humanitarian norms and forming the basis of modern laws of war.

V. Impact on Contemporary Legal Regulations

The legacy of the Battle of Solferino is evident in contemporary international law. The International Committee of the Red Cross continues to play a crucial role in monitoring compliance with the Geneva Conventions and providing humanitarian aid in armed conflicts worldwide. Furthermore, the development of international humanitarian law has contributed to the establishment of institutions enforcing its norms, such as the International Court of Justice (ICJ), which resolves inter-state disputes and issues rulings on violations of international law, including humanitarian issues.

Conclusions

The Battle of Solferino had far-reaching consequences not only for European history but also for the shaping of international humanitarian law. The tragic events on the battlefield contributed to the

emergence of the idea of protecting war victims and the creation of a legal framework regulating the conduct of armed conflicts. Thanks to Henry Dunant's initiative and the continued development of humanitarian law, the international community has gained effective tools to minimize human suffering during warfare. Modern regulations based on the Geneva Conventions form the foundation for the protection of human rights in armed conflicts, demonstrating the lasting impact of the Battle of Solferino on international law and its evolution.

ЕВОЛУЦИЈА ДИКТATURE: РИМ КАО ИНСПИРАЦИЈА ФАШИСТИЧКОЈ ИТАЛИЈИ

Када је држава у стању рата, многе њене функције се паралишу како би се фокус пребацио на безбедносно-одбрамбене циљеве. У стању секуритизације из разлога државне нужде, се многе мирнодопске структуре власти не проналазе на висини задатка и у најбољем интересу државе. Из тог разлога, а у складу са својим прагматичним карактером, Римљани су оформили нову ванредну магистратуру- диктатора. Скоро два миленијума касније, на истој територији је владао још један диктатор, Бенито Мусолини, који се у својим многобројним говорима позивао на вредности Римског царства. Питање које разматрамо у овом раду је веза диктатуре у Риму и фашистичкој Италији.

Прво питање које се намеће обрађујући тему је како је настала диктатура. Међу историчарима се наилази на неслагање у вези са одговором, али је очигледно да је диктатор настао због оружаних сукоба. Уистину, диктатор је у Риму постављан и услед других разлога државне нужде попут епидемије.

У складу са својом заклетвом да никада Римом неће владати једна особа, иако је током мандата био неприкосновен, постојале су процедуре према којима је диктатор морао бити биран, а које су гарантовале минимум демократичности. Такође, након завршетка мандата, диктатору се могло судити за дела почињена током вршења власти. Постојале су две историјске врсте диктатуре. Током почетне фазе развоја, диктатор (*magister populi*) је био инокосна функција која је била на врху хијерархије власти, док су конзули губили *imperium*. Са развојем државног апарата, диктатор је постао *collega maior* који је власт вршио заједно са двојцом конзула као *primus inter partes*. Диктатор је морао именовати свог заменика (*magister equitum*), који је имао одређене надлежности, како сва власт не би била у диктаторовим рукама.

Основна и суштинска разлика између римске и Мусолинијеве диктатуре је начин доласка на власт и титулус власти. За разлику од римских диктатора који су мирно именовани према утврђеној процедури, Мусолини на власт долази силом након уласка његових трупа у престоницу Италије током акције „Марш на Рим” (сама акција је тежила да буде пуна симболике повучене из Римског царства).

Из Мусолинијевог програмског дела „Доктрина фашизма”, може се видети и да се темељни погледи на улогу државе разликују у односу на Римско царство. Најистакнутија мисао у овом делу је да је људима неопходан, те да они желе, један ауторитет ком ће се покорити, што је у супротности са римским схватањем власти. Сличност која се може приметити међу два разумевања државе је тежња да се сопствена домовина истакне као светски лидер, те империјална нација надмоћна над свим осталим.

Од Наполеоновог периода, нико није успео да успостави толико омнипотентну и неограничену власт. Одмах по доласку на власт, Мусолини затеже контролу грађана, те плаши и одстрањује све своје политичке противнике. Попут римских диктатора, и Мусолини уводи своју личну гарду, *Milizia volontaria per la sicurezza nazionale* (такозване *samicie nere*). Зарад утемељивања сопствене власт, Мусолини изиграва парламентарне процедуре, те их чак у једном тренутку мења и успоставља процедуру доношења закона која флагрантно крши и понижава сва општа начела парламентаризма, те легализује парламент као марионетски орган. Додатно је и силом утицао на вољу грађана на изборима, на којима се свакако није могло гласати за личност или листу по жељи, већ само за једну.

* Студенти прве године основних академских студија Правног факултета Универзитета у Београду, milosivkovic011@outlook.com, za.lukababic@gmail.com

Римљани су државу схватили као заједницу засновану на праву, традицији и ритуалима, где је власт постојала ради очувања поретка, мира и моралног интегритета друштва. Држава је била тесно повезана са сакралним обавезама, а њени највиши носиоци власти често су имали и религиозну улогу. С друге стране, Мусолинијева визија државе одражава фашистички идеал тоталитарног уређења, у којем је држава апсолутни ауторитет, а индивидуална права су потчињена колективној вољи коју представља вођа. Док су Римљани тежили хармонији између различитих друштвених слојева и одржавању демократских елемената кроз магистратуре и законе, Мусолини је државу појмио као инструмент доминације и дисциплине, у којем је култ личности лидера заменио институционалну равнотежу. Тако да, иако се Мусолини позивао на римске доктрине док је успостављао и учвршћивао власт, оне се не подударају са његовом праксом управљања државом.

ЗЛОЧИНИ У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ НА ПРОСТОРУ БУГАРСКЕ ОКУПАЦИОНЕ ЗОНЕ У КРАЉЕВИНИ СРБИЈИ СА АСПЕКТА МЕЋУНАРОДНОГ ХУМАНИТАРНОГ И РАТНОГ ПРАВА

Велики рат је, у светлу дотадашњих збивања и изазова са којима се свет суочавао, отворио нова и значајна друштвена питања, како у погледу ратних, тако и у погледу послератних околности. Главни циљ након окончања рата и суочавања са последицама широких размера које је донео са собом, био је да се обезбеди трајан мир и да се у том смислу успоставе сви неопходни услови у служби остварења наведеног циља. То је подразумевало да ће различити међународни актери учествовати у процесу стварања новог поретка, који ће моћи да доведе под контролу све препознате факторе који су утицали на стварање последица Великог рата.

Поменута питања била су испреплетана континуираним сазревањем идеја међународног ратног и хуманитарног права. Порекло тих идеја се може наћи и у далеко ранијим ратовима. Њихов концепт је подразумевао правила о ратовању, која су се превасходно односила на узајамно поступање страна током рата, али су обухватала и шири круг чинилаца изван њега. Последице сваког новог рата синтетисале су нове принципе на којима је почивало уређење ратних сукоба, увек са циљем да се отклоне даље могућности стварања сличних последица. Развој ових идеја био је интензиван на темељима бројних ратова који су обележили XIX век. Упоришта тадашњег развоја међународног хуманитарног и ратног права биле су Женевска конвенција из 1864.

године и конвенције и декларације са Хашких конференција из 1899. и 1907. године. Женевска конвенција је документ који је настао под утицајем трагичних последица битке код Солферина 1859. године и оснивањем организације у Женеви, познате под именом Црвени крст. Као први мотив ових подухвата истиче се потреба за заштитом рањеника у рату. Касније су на међународном нивоу потписане још три Женевске конвенције – 1906, 1929. и 1949. године, и све представљају важне тачке развоја међународног хуманитарног права.

Хашке конвенције и декларације ступиле су на снагу 1900, односно 1910. године, а настале су на двема мировним конференцијама одржаним у Хагу 1899. и 1907. године, које су обухватиле више питања из ових области – процес ратовања, употребу различитих средстава у оружаним сукобима, идеју мирног решавања међународних спорова и слично. Дакле, на међународном плану су пре Првог светског рата успостављена и прихваћена одређена правила и стандарди понашања током оружаних сукоба.

Међутим, Први светски рат је био карактерисан бројним кршењима ових правила, те је и његов завршетак био важна етапа за даљи развој ових идеја, као корак ка светском миру. По његовом завршетку, приступило се темељној анализи свих релевантних фактора како би мировни споразуми и даља конкретна деловања била успешно постављена у контексту претходно описаних циљева. Париска мировна конференција је створила нови, Версајски поредак међународних односа након завршетка рата и организацију Друштво народа, као одговор на потребе успостављања безбедности и отклањања могућности новог рата.

Са друге стране, односи Србије и Бугарске крајем XIX и почетком XX века, били су променљиви, специфични и веома сложени, а настајали су под утицајем многобројних друштвених фактора, при чему су њихови токови били махом обликовани ратовима. Геополитички процеси, као и територијалне претензије двеју држава, у овом периоду постепено су продубљивале сукоб, који је у време Првог светског рата стекао вишедимензионални карактер са почетком окупације српских јужних и источних

* Студенткиња друге године основних академских студија Правни факултет Универзитета у Београду, смер Међународно право.

територија. Окупација је била исход заједничке офанзиве Централних сила, којима је Бугарска приступила непосредно пре тога. На територији Србије убрзо су успостављене две окупационе зоне – прва је била аустроугарска, а друга бугарска, која се састојала из две управне области – Моравске и Македонске.

Постоје бројна сведочења о злочинима који су учињени након успостављања окупације Србије и спроведени различитим методама. Читав окупациони период у бугарској зони на територији Краљевине Србије, у свом целокупном трајању био је карактерисан интензивним процесима: бугаризацијом, разарањем, уништавањем културног наслеђа, масовним убијањима и слично. Наведени процеси, као и многи други о којима ће бити речи у раду, представљају једну димензију ратовања изван правила садржаних у међународним документима. Оно што ово питање смешта у специфичан контекст јесте читава хронологија развоја односа двеју држава, паралелно са развојем међународних правила ратовања. Размерама бугарских злочина је посвећена нарочита пажња након завршетка рата, образовањем посебне Међусавезничке комисије за испитивање бугарских злочина, која је прикупила многобројна сведочења и доказе, на основу којих је саставила темељне извештаје и закључке.

Рад обрађује питање бугарских злочина током окупационог периода на територији Краљевине Србије у Првом светском рату и смешта их у правни контекст предратног и послератног развоја међународног хуманитарног и ратног права.

THE NUREMBERG TRIAL: FOUNDATIONS OF MODERN INTERNATIONAL CRIMINAL LAW

The Nuremberg Trial, held from 1945 to 1946, marked a turning point in the history of international law. As the first trial of its kind, it prosecuted high-ranking Nazi officials for war crimes, crimes against humanity, and crimes against peace. The tribunal set a legal precedent by establishing that individuals not just states could be held criminally responsible for violations of international law.

Namely, the authority of the International Military Tribunal to conduct these trials stemmed from the London Agreement of August 8, 1945. On that date, representatives from the United States, Great Britain, the Soviet Union, and the provisional government of France signed an agreement that included a charter for an international military tribunal to conduct trials of major Axis war criminals whose offenses had no particular geographic location. Later 19 other nations accepted the provisions of this agreement. The tribunal was given the authority to find any individual guilty of the commission of war crimes and to declare any group or organization to be criminal in character. If an organization was found to be criminal, the prosecution could bring individuals to trial for having been members, and the criminal nature of the group or organization could no longer be questioned. A defendant was entitled to receive a copy of the indictment, to offer any relevant explanation to the charges brought against him, and to be represented by counsel and confront and cross-examine the witnesses.

This paper examines the legal, historical, and ethical significance of the Nuremberg Trial, exploring its influence on the development of international criminal justice, including the formation of subsequent tribunals and the International Criminal Court (ICC). Special attention is given to the principles of individual accountability, the definition of crimes under international law, and the legacy of Nuremberg in shaping global standards for war crimes prosecution.

* PhD student at the Ferenc Deák Doctoral School , Faculty of Law of the University of Miskolc, Intern at the Central European Academy

INTERNATIONAL LAW COULD ACT A ROLE OF PEACE IN KOREAN CONFLICT (1950-1953)?

What questions does the Korean conflict of 1950-1953 raise regarding the topic of “war and peace” after the World War II? Even today, the understanding of international law on the Korean conflict remains a controversial topic. However, this study clarify this topic trough grasping the most important principles of international law, that is to say the principle of prohibition of the use of force and peaceful settlement of disputes. International law could act a role of peace in Korean conflict (1950-1953)?

The Korean conflict has generally been justified and understood in terms of the outbreak of civil war in June 1950, the Security Council’s determination of a “breach of the peace” in the absence of the Soviet Union, the expansive application Chapter VII measures of the UN Charter through recommendation, and the deployment of a US-led military operation. However, there have been three difficulties over the basis on which a US-led military operation could be justified. These are: 1) whether Chapter VII of the UN Charter applies to non-UN member states, 2) whether Chapter VII of the Charter applies to civil wars, and 3) whether coercive measures can be taken through recommendation of the Security Council (isn't this an abuse of Article 39 of the Charter, which distinguishes between recommendation for peaceful settlement and enforcement measure?).

The justifications given for this US-led military operation was advocated 1) an invitation from the Republic Korea’s government, 2) a measure under Chapter VII of the Charter by US-led forces (Article 39 theory), and 3) the exercise of the right of collective self-defense by US-led forces (Article 51 theory). For example, two different explanations have been stated in Commentaries on the UN Charter. a) *La Charte des Nations Unies: commentaire article par article*, sous la direction de Jean-Pierre Cot et Alain Pellet, 1985. takes a position that UN Security Council Resolutions 83 and 84 are recommendations for enforcement measure under Article 39 of the Charter, while b) *The Charter of the United Nations: A Commentary*, 3rd edition, edited by Bruno Simma, 2012. takes the position that UN Security Council Resolutions 83 and 84 are recommendations for self-defense, not authorizations for necessary measures. In other words, it relies on Article 51 theory, not Article 39 theory.

In this presentation, we will examine: 1) whether Chapter VII of the Charter applies to non-member countries from the perspective of “the consent of non-member states,” 2) whether Chapter VII of the Charter applies to civil wars from the perspective of “the Principle of Non-Intervention,” and 3) we critically examine the justification for US-led military operations. We point out that the fact that a divided nation in the process of independence from colonial rule by Imperial Japan ended up in civil war must be considered as a violation of the right to self-determination rather than a violation of the matters of domestic jurisdiction. This presentation raises the issue of whether consideration of the right to self-determination was appropriate in the process of peaceful settlement for the Korean question.

Finally, this presentation raises the following two issues. First, while Article 1 of the UN Charter stipulates that disputes shall be resolved “in conformity with the principles of justice and international law,” there is no such restriction on collective security. It is the role of peaceful dispute settlement procedures to realize rights, and enforcement measures by the Security Council itself are not intended to realize “justice and international law.” Second, the outlawing of war after 3 World War I brought about a shift in the concept of war from non-discriminatory to discriminatory by breaking it down into illegal war and sanctions war. And this shift in the concept of war, far from containing war, has created the dangerousness of the war of annihilation. This presentation understand that the military action “in the name of the United Nations,” far from containing war, turned into the war of annihilation in the Korean conflict. Korean conflict shall be reconsidered “in conformity with the principles of justice and international law.”

* PhD Student, Kansai University, Japan

НЕВЕСИЊСКА ПУШКА

Устанак у Херцеговини по снази и посљедицама превазишао је претходне устанке и запleo међународне односе између великих европских сила и болесника са Босфора-Турске. Почетак 19. вијека у Херцеговини обиљежавају константни покушаји домаћег становништва да се одупре турској власти. Невесиње због свог географског положаја, представљало је варницу која ће пламен надолazeћег устанка пренијети на цијелу Босну и Херцеговину. На брду Гребенац код Крекова у Невесињу 9. јула 1875. године је пукла чувена невестињска пушка одјекнувши гласно широм Европе. Санстефански споразум закључен 1876. године и Цариградска конфереција на којој је Русија отворено тражила обрачун са Турском и ријешавање источног питања, херцеговачки устаници су примили са разочарањем. Тадашње ривалство српског и црногорског кнеза по питању прикључења Херцеговине Србији или Црној Гори бива надјачано заједничким уласком у рат против Турске. Берлински конгрес одржан 1878. године између шест великих европских сила и Турске значио је подјелу турског наслеђа, независност Србије, Црне Горе и Румуније, али и окупацију Босне и Херцеговине од стране Аустро-Угарске. За устанике, овај конгрес представљао је само несношљиви турски окупациони режим замјењен ништа сношљивјим аустро-угарским.

Циљ рада је анализа устанка „Невестињска пушка“ у Херцеговини, која подразумијева приказ непосредних прилика пред његово избијање у Босни и Херцеговини, узрока и тока устанка, односа великих сила и става Србије и Црне Горе према њему, као и значај устанка за Босну и Херцеговину и њен будући статус у међународној заједници. За потребе писања рада кориштена је научна литература, писани историјски извори у виду писама, званичних аката и споразума уз примјену историјско-правног метода. Анализа показује значај који је имала „Невестињска пушка“ за судбину Босне и Херцеговине и других државе региона и свијета. Представљајући симбол српског отпора вишевијековној османској тиранији, овај устанак је довео до рата Русије, Србије и Црне Горе против Турске, склапања Санстефанског споразума и одржавања Берлинског конгреса. Поред правног и политичког утицаја, устанак и његови учесници дали су допринос развоју националне свијести, књижевности и умјетности.

Невестињска пушка, на почетку локалног карактера, израсла је у револуционарну борбу за национално ослобођење српског народа која је резултирала аустроугарском окупацијом Босне и Херцеговине 1878. године која ће трајати наредних 40 година. Иако није имао довољно снаге да наметне своје циљеве великим силама, стекао је симпатије цијелог слободољубивог човјечанства доказујући јунаштво и патриотизам хришћанског народа.

* Студенткиња Правног факултета Универзитета у Бањој Луци, kecmanmoira@gmail.com и dajanapiljic16@gmail.com

ЛИГА НАРОДА КАО ПРОДУКТ ВЕРСАЈСКЕ МИРОВНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ

У овом раду ће се говорити о Лиги (Друштву) народа као продукту мировне конференције у Версају 1919. године након побједе савезника у Првом свјетском рату. Ова међународна организација представља претечу Уједињених нација и главну институцију за очување свјетског мира и свјетске стабилности на почетку 20.-ог вијека. Њен значај престаје изласком Јапана 1933. године из ове организације када почиње њен распад до којег је званично дошло 1946. године.

На мировној конференцији у Версају успостављао се нови свјетски поредак. Значајну улогу имало је оснивање Лиге народа 28. априла 1919. године на пленарној сједници мировне конференције у Паризу. Званични датум формирања је 10. јануар 1920. године када је на снагу ступио и сам Версајски мировни споразум. Главни заговорник оснивања Лиге народа је био амерички председник Вудро Вилсон, иако саме САД никада нису приступиле овој организацији. Пацифистички покрети и тежња да се смање издвајања за војску и да се државе обавезу на мирно рјешавање спорова су, такође, утицали на формирање ове организације. Главни циљеви друштва народа били су спречавање ратова, преговори и арбитража у међународним споровима. Друштво народа је имало 58 држава чланица, а сједиште му је било у Женеви. Што се тиче организације, Лига народа је имала главна и помоћна тијела. Главна тијела су била: Скупштина, Савјет и Стални секретаријат. Скупштина се састојала од свих држава чланица, а свака држава је могла имати највише три представника, али само један глас. Други орган, Савјет, се састојао од сталних чланица којих је било четири (Италија, Француска, Уједињено Краљевство, Јапан, а касније је пети члан постала Кина) и несталних чланова чији је број варирао током развоја друштва народа (највише једанаест). Савјет је представљао извршно тијело Лиге народа. Секретеријат је био још једно од главних тијела ове организације и представљао је стручни орган, на челу са генералним секретаром, сачињен од стручњака из свих научних области чији је задатак био састављање материјала за сједницу и писање извјештаја о одржаним сједницама. Поред главних тијела Лига народа је имала и помоћна као што је, на примјер, Стални суд за међународно право, Комисија за избјеглице, Комисија за робове, Здравствена организације, Међународна радничка организација...

Поставља се питање колико је Друштво народа било ефикасно у свом раду? Ова организација је имала одређених успјеха, али и великих неуспјеха. Неки од успјеха су рјешавање Окландске кризе (1917-1921) између Финске и Шведске око Окландских острва, рјешавање спора око Горње Шлезије између Њемачке и Пољске, Литвански проблем, Спор око покрајине Хатај у Турској, Спор око града Мосул између Ирака и Турске. Међутим, поред успјеха Лига народа је имала и велики број неуспјеха, а један од највећих јесу Јапанска инвазија Манџурије (1931-1932), инвазија Италије на Етиопију (1934-1936), Шпански грађански рат (1936-1939) и на крају Други свјетски рат који је практично и угасио ову организацију. Из свега наведеног се види да је Друштво народа као међународна организација за осигурање мира било неефикасно јер је могло рјешавати само неке мање кризе и сукобе, кризе и сукобе држава које нису велике силе, а сукобе које су водиле велике силе Друштво народа није било довољно утицајно и није имало способности да рјешава.

Од Лиге народа се очекивало да заустави сукобе у свијету и омогући технолошки и економски напредак. Први свјетски рат оставио је иза себе несагледиве посљедице које је било потребно санирати и недопустити могућност избијања новог сукоба који би дестабилизирао свијет. Међутим, очекивања нису испуњена, двадесет година након оснивања ове организације букнуо је још један свјетски сукоб много већих размјера и посљедица по свијет – Други свјетски рат.

* Студент, Правни факултет Универзитета у Бањој Луци, labuszivan@gmail.com

Циљ је да се у овом раду обрадом питања сврсисходности, успјеха, неуспјеха, релевантности Друштва народа дође до потенцијалних унапрјеђења постојећих међународних организација за очување мира на примјеру Лиге народа, попут, Уједињених нација које се данас сусрећу са бројним проблемима очувања свјетског мира.

Методе које ће се користити у овом раду су: упоредна анализа Друштва народа и постојећих мировних организација, логички метод, дескриптивни метод, анализа и прикупљање података, извора и информација, историјски метод.

WAR AND PEACE IN SERBIAN LEGAL HISTORY: A PARALLEL BETWEEN THE 11TH AND 19TH CENTURIES

This paper explores how the Serbian people have historically intertwined warfare and law - how a nation long occupied and tormented came to embody both war and peace, and how victory and reconciliation shaped its legal and constitutional evolution. It seeks to show what such a study offers and why the 11th and 19th centuries, in particular, reveal crucial insights into the Serbian legal tradition.

Peace always comes in time, but life is about struggle. This paper examines the legacy and evolution of Serbian law across two seemingly distant but profoundly significant eras. From the early medieval Slavic states - Travunia, Zahumlje, Pagania, Duklja (also known as Dioclea, drawing its name from the famous Roman emperor), and Raška - to modern revolutionary Serbia, the paper traces the transition from tribal custom and feudal law to codified national and constitutional systems. Initially, Slavic peoples lived as largely nomadic tribes without central authority. Over time, proto-Serbian states developed distinct political and legal identities. Unlike their predecessors, the Serbia of the 19th century possessed written constitutions and formalized law, yet parallels can be drawn between the dynastic structures, legitimacy of rulers (such as Stefan Vojislav and Karađorđe), and the persistent influence of warfare, diplomacy, and foreign powers - including the Bulgarians, Byzantines, and Ottomans.

In the 11th century, Serbian polities such as Duklja operated under the dual influence of the First Bulgarian Empire and Byzantium. The struggle for independence led by Stefan Vojislav was not only a military endeavor but also a legal and political one. Although fragmented and decentralized, early Serbian governance relied on customary and oral law shaped by kinship, landholding, and assemblies of the nobility (vlastela). War functioned as a catalyst for political reorganization, while peace was typically the outcome of continuing negotiations rather than formal treaties. Although the first legal codification (Saint Sava's Zakonopravilo) only came in the 13th century, the 11th century also provides fertile ground for examining the interrelations of customary law and foreign legal influences, especially from Byzantium.

By contrast, the 19th century marked a decisive transformation from customary to constitutional law. After centuries under Ottoman domination, Serbia's modern legal rebirth began with the First and Second Serbian Uprisings. The ensuing decades saw dynastic struggles, legal reform, and the emergence of constitutional governance. The 1835 Sretenje Constitution - though short-lived - symbolized the nation's transition toward modern statehood. Subsequent reforms in the mid-19th century, including the peaceful handover of Belgrade and other cities by the Ottomans in 1867, reflected Serbia's growing diplomatic maturity and legal stability. Across this period, institutions of public administration, property, family, and military law were formalized, demonstrating how both war and peace advanced Serbia's legal consciousness. Legal mechanisms reflected broader socio-political struggles. Importantly, both periods also reflect how war catalyzed legal development: military victories led to political reformation, while peace brought new opportunities for institutional strengthening.

This paper argues that Serbian legal traditions (in both centuries) evolved not as mere reflections of Eastern or Western influences but as hybrid systems shaped by conflict, adaptation, and the enduring pursuit of sovereignty. By comparing the 11th and 19th centuries, the paper highlights how warfare and peacemaking together forged a uniquely Serbian legal identity - one where law served as both the instrument and the outcome of struggle.

Ultimately, the paper shows Serbia's transformation from tribal custom to constitutional statehood, showing how war and peace acted as the dual forces - the lock and the key - in the creation of its legal order.

* Graduate student, University of Belgrade Faculty of Law, ogi.longnose@gmail.com.

CONSTITUTIONALIZING GENDER EQUALITY AS A PATH TO PEACE IN POST SECOND WORLD WAR SOCIALIST FEDERAL PEOPLE'S REPUBLIC OF YUGOSLAVIA

Throughout the twentieth century violent conflicts and devastating wars reshaped nations, political systems and societies across the world. While war brought substantial devastation and the collapse of old regimes it also paved the way for profound legal and societal change particularly in the sphere of gender equality. The ongoing cycle of war and peace talks created a complex situation in which women's roles were both tested and transformed. In the Socialist Federal People's Republic of Yugoslavia (SFRY) the Second World War (WWII) served as a crucial turning point. For the newly established socialist state sought to legitimize its rule and construct a lasting peace this meant breaking away from its patriarchal past. During this time peace was seen not only as the end of violence but as an opportunity to build a more equal, just and unified country. The main objective was the constitutional institutionalization of gender equality.

This paper explores how the legal and political status of women in the SFRY was fundamentally reshaped after WWII. Gender equality was seen as the vital part of rebuilding peace after the war. It argues that the constitutionalization served not only as a tool for ensuring equal rights but also for lasting stability, national unity and economic reconstruction. The Antifascist Women's Front (AFŽ) plays an important role in understanding how women contributed not only to the fight against fascism but to the legal reform after the war as well. The AFŽ was instrumental in the implementation of new laws, spreading political information and actively reshaping traditional gender norms. Through activism and direct political engagement AFŽ members became central figures in transforming SFRY's legal sphere. The research traces this transformation through a detailed analysis of key legal milestones. The passage of the Law on Voters' Lists on August 31, 1945 which granted full suffrage to women was a landmark recognition of women's political agency. This was followed by the 1946 Constitution whose Article 24 explicitly declared: "Women have equal rights with men in all fields of state, economic, and social-political life." Such legal foundations were further reinforced by reforms including the 1947 Family Law.

Even though the legal framework of post-war SFRY was progressive on paper the reality was much different. Deeply rooted patriarchal norms and gender stereotypes continued to persist and constrain women's rights. This work emphasizes the gap between legal recognition and social reality. While emphasizing the difficulties of translating constitutional principles into everyday practice. To understand this disconnection the paper first focuses on the legal status of women prior to WWII during which traditional roles and limited civil rights defined their societal role. It then examines how the military participation of the AFŽ not only challenged repressive social norms but also played a key role in driving the creation of the legal reform. Through an analysis of the 1946 Constitution and successive laws this work analyzes how women's resistance led to an institutional change. It also further explores into how the post-war governance saw gender equality as a way to rebuild the nation and ensure lasting peace.

Ultimately this research argues that the post-war SFRY legal reform marked a significant progress for gender equality yet its integration into daily life proved challenging. The approach of SFRY towards peace-building shows how disruptions caused by war can provide opportunities for significant legal and social transformations. Nevertheless it also highlights the challenges faced by new reforms in erasing deeply rooted social norms. This paper seeks to explore the intersection of law, peace and gender. Looking at post-war SFRY this paper shows how the promise of gender equality was written into law as part of a broader vision for peace. One that aimed to rebuild society on new foundations even as old norms proved difficult to overcome.

* Master in the field of Political Science from Universitat Autònoma de Barcelona

ТРИ ДЕЦЕНИЈЕ ОПСТАНКА ДЕЈТОНСКОГ СПОРАЗУМА

Ове године навршава се три деценије од потписивања мировног споразума који је окончао веома критичан период у последњој деценији 20. века за читаву Европу. У америчкој војној бази Рајт Петерсон у савезној држави Охајо је након двадесет дана преговора, дана 21.11.1995. године постигнут Општи оквирни споразум за мир у Босни и Херцеговини познатији као Дејтонски споразум, чиме су окончана ратна дејства на територији Босне и Херцеговине у трајању од 1992. године до 1995. године и образована је државна заједница Босна и Херцеговина, чија се целовитост и суверенитет испољавају кроз поделу власти између три конститутивна народа у два ентитета. Након постизања Дејтонског споразума, осим што је образована државна заједница Босна и Херцеговина, којој је дефинитивно призната целовитост, међународни субјективитет и интегритет, уследио је мир на Балкану као најважнија његова тековина, с обзиром да је до тад зарађеним Бошњацима, Хрватима и Србима призната једнака заступљеност у свим структурама власти у једној држави. Ипак, три деценије касније се намеће питање да ли је заиста и постигнут трајни мир, будући да је сем окончања рата мир подразумевао могућност обнављања заједничког живота између зарађених народа, односно, трајни прекид непријатељстава кроз преузимање одговорности за наступеле последице једног братоубилачког рата, као и неопходност ублажавања постојећих националних подела зарад успостављања стабилности у региону и жељене правде. Због тога је полазна тачка за стварање овог споразума била једнака заступљеност сва три зарађена народа, а преговоре је са тадашњим њиховим представницима водила америчка администрација уз учешће чланица тзв. Контакт групе, представника Уједињених нација и НАТО-а. Резултат преговора је држава у којој 49% територије чини ентитет Република Српска, а 51% територије чини ентитет Федерација Босне и Херцеговине, чији је највиши правни акт анекс једног међународног мировног споразума, унутар које власт врше представници три конститутивна народа: Бошњаци, Хрвати и Срби, док надлежност за надзор над имплементацијом споразума и тзв. коначни ауторитет има институција Високог представника, односно представник из реда Уједињених Нација. Циљ овог истраживања је да се на основу расположивих извора оцени будућност Дејтонског споразума. Замишљени оквири предметне анализе били би постављени тако да у првом делу истраживања буду испитане околности под којима је настао овај међународно правни инструмент, уз осврт на стање у региону које га је иницирало и покушаје мировних споразума који су му претходили, док би се други део истраживања односио на испитивање услова за његову даљу одрживост, уз пружање одговора на питање да ли се Дејтонски споразум примењује на замишљен начин и какве су тенденције за променом стања које је њиме успостављено. Чини се да тренутна ситуација у региону сугерише да постоје изражене тежње за променом успостављеног стања, будући да такве тежње изражавају, како представници сва три конститутивна народа за које делује да су на једнак начин остале незадовољне, тако и представници народа који живи у Босни и Херцеговини, а који не осећају припадност ниједном од конститутивних народа. Ради потпунијег разумевања сложености структуре Дејтонског споразума, треба имати у виду и да од почетка оружаних сукоба, када је убијен српски сват на Башчаршији у Сарајеву, до његовог потписивања имамо огроман број убијених, расељених и избеглих људи, а о чему на страни сваке од учесница рата стоје различити подаци, што је додатни разлог продубљивања постојећих тензија. Да ли због тога што се ради о недостатку потребне храбрости приликом суочавања са реликтами прошлости, или може бити да је реч о пребацивању одговорности из страха да се овај рат не понови, једно је извесно – данас, када је уз то евидентна и растућа криза свих вредности и уверења због озбиљности изазова са којима се цео свет суочава, страх од новог политичког земљотреса који би могао да уведе Балкан у ратно стање је присутан. Истицање да се не може инсистирати на непроменљивости споразума који је служио као један оквир за прекид ватре, што стоји и у самом

* Студенткиња докторских студија, Правни факултет Универзитета у Београду

називу документа, је једнако легитиман као и истицање да је неопходно наставити са поштовањем слова Дејтона, јер би у супротном све друго био допринос дестабилизацији региона услед недостатка консензуса. Сходно свему наведеном, аутор намерава да, посматрајући Дејтонски споразум као у основи добро осмишљен инструмент мира, истражи могућност његовог даљег опстанка.

О ДВА РАТА И ДВА МИРА ОГЛЕД ИЗ ТЕОЛОГИЈЕ ПОЛИТИКЕ

Теме рата и мира, ванредног и редовног стања, поретка и беспоретка, законитости и безакоња, правде и неправде, права и неправда, хијерархије и анархије, слободе и ропства, као и многе друге са њима нераздвојно повезане и испреплетане теме, већ миленијумима су заједничка област како теолога, тако и философа и правника; потом и антрополога, социолога, културолога, психолога, историчара, етнолога, археолога, футуролога, драмских писаца, романописаца, песника и сценариста, и наравно идеолога, и то како у духовној, тако и у интелектуалној и у популарној култури.

Нас ће првенствено занимати теолошко-философско-правни троугао, и оно шта су теолози, философи и правници имали да кажу на ову тему – од најдревнијих до најсавременијих – са тежиштем на разликовању које смо истакли у наслову, а које сматрамо кардинално важним, и до данас скоро неистраженим. Наиме, ради се о недостајућој диференцијацији како појма рата, тако и појма мира – о разликовању духова, богословски речено – како рата, тачније ратова, тако и мира, тачније мирова. Ни појам рата ни појам мира не спадају у униформне појмове. Наша теза је да постоји, са једне стране Рат Христов који се води за Мир Христов, а са друге стране је Њему непријатељски и конфронтирани пар: рат антихристов за мир антихристов.

Важно је нагласити да се, као прво, ретко сусрећу у пракси чисти облици једног или другог, већ се првенствено ради о мешавинама, али у којима је веома различита пропорција присуства Рата и Мира Христовог и рата и мира антихристовог. И као друго, не мање важно, кључно место на којем се током целе историје одигравају ови ратови и мирови нису спољашња бојна поља и историјски догађаји, већ унутрашњост свакога човека, односно све твари: срце. Дакле, у срцу свакога од нас се налази линија која раздваја добро од зла, Христа од антихриста: Рат и Мир Христов – од рата и мира антихристовог.

Захваљујући овој диференцијацији, отклонићемо конфузију псеудоконфронтирације Апсолутног Пацифизма и Апсолутног Милитаризма, и показаћемо да се ту, заправо, ради о химерама. Сваки рат има свој мир ка којем тежи: Рат Христов се води за Мир Христов – ко воли тај Мир волеће и тај Рат. Рат антихристов се води за мир антихристов – ко воли тај мир волеће и тај рат. Антирај се води за Антимир – ко воли Антимир волеће и Антирај.

Пацифизам је дакле (у овом палом веку) неодвојив од Милитаризма – само је питање о којем Пацифизму и Милитаризму се ради: Христовом или антихристовом? Или о неком млаком, и тобоже неутралном и неопредељеном, агностичком и чисто секуларном? Да бисмо то успешно разликовали, неопходна нам је уметност разликовања духова, које није могуће без садејства нашег подвига и Божанске Благодати.

Од Хераклита и Парменида, преко Буда, потом Хобса, Канта, Хегела, Ничеа и Толстоја – све време правећи паралеле са Патристиком, односно мишљу Светих Отаца – стићи ћемо и до Ханса Келзена, Карла Шмита, Густава Радбруха, Ерика Фегелина и Љубомира Тадића, и наравно Филипа Греја, и његове студије Политичка Теологија и Теологија Политике: Карл Шмит и Средњовековна Хришћанска Политичка Мисао – да бисмо се на концу критички и метакритички осврнули и на парадигматично дело Алвина и Хајди Тофлер: Рат и Антирај.

Показаћемо да постоји телеолошка једнообразност Хераклитове и Будине концепције. Прва је метод, друга циљ. Обе, наиме, као и код Толстоја, Хегела, Хајдегера, Сартра и Ничеа, пратећи (и творећи) таласе производних, радних и ратних односа и технологија стреме ка истом. Ка ништавилу. Тај и такав рат и тај и такав мир, поникли из жудње за аутономијом човека, преко атеизма и антитеизма, воде у антихуманизам – штавише: аутоантихуманизам – и, напослетку, у свеопште уништење. Ова махната тежња ка аутономији је заправо древни хибрис: хетерономија од које човек

бежи у овом случају је укорењеност у Богу, свом створитељу. Бежећи од Бога човек срља из лажног рата у лажни рат, и из лажног и неодрживог мира у лажни и неодрживи мир.

Над човечанством се надвија страшна претња Вечног Мира Светске Државе – којој се Кант толико надао и унапред радовао, уз речи: макар то била држава ђавола, ако се сви буду придржавали закона наступиће вечни мир. Да, заиста. Али не Мир Христов. О којем се ту тачно миру ради и од којег духа – и како се борити против њега – каквим Ратом и за какав и Чији Мир? – настојаћемо да у овом раду објаснимо и покажемо.

WAR AND PEACE IN A POLEMOLOGICAL PERSPECTIVE - AN OVERVIEW OF JAPANESE HISTORY IN THE CONTEXT OF WORLD WAR II

The 20th century was a period of dynamic transformation for Japan, moving from imperialism to 'strategic pacifism'. In my talk, I would like to focus on Japanese polemology and divide it into three main parts - the birth of a general philosophy of polemology and irenology (an introduction to the topic) and the Japanese perspective on the issues of war, its escalation in the form of the Second World War, and the current 'state of limbo' in international relations, with the conclusion that Japan's contemporary political image is deeply rooted in the country's military past, particularly the Second World War, and draws the contours of the modern world.

In recent years, there has been an unprecedented global attempt to de-glorify war, with the result that the losses caused by fighting military conflicts for reasons such as territorial expansion appear to outweigh the benefits. This 'de-glorification' of war is supposed to lead to the birth of a global pacifist order. The question arises, however, as to what is meant by a 'pacifist order' and to what extent it is possible to achieve it in the international arena. What role does Japan play in the pacifist movement?

Marian Dobrosielski notes that there is a tendency in political or sociological terminology to separate the political, military, ideological or social domains, but this is not natural. In his view, in social practice these domains form a unity, interacting and overlapping. For this reason, when analysing the question of a state's war, it is impossible to exclude the philosophical, cultural or historical element. Vivienne Jabri points out that, in the question of war, its temporal boundaries are themselves a product of the social matrices that surround war, of historical trajectories that are used, consciously or unconsciously, in the construction of certain bonds that surround war and the meanings that are attributed to violence. The socio-cultural context is thus the starting point for an attempt to understand the nature of war and its impact not only on society but also on the political attitudes of the state that characterise it. But is it possible to effectively describe Japan's military history or current state in a global or national context, and thereby understand its military posture and make predictions for the future? National identity is based on historical experience, and although it can be bent, it cannot be completely erased or blurred.

In order to answer this question, an interdisciplinary approach is necessary in polemological research, giving the fullest picture of the behaviour of states. The history of political geography and culture are clues to understanding the present as well as the past in the sense that they are a continuation of the past by virtue of being explained (and thus understood) through the prism of passing time. Current problems can thus be analysed through the history of a given tribe, society, nation. My inquiries would fall under the theme of peace research according to the principle that knowledge of war is essential for knowledge of peace following the thesis of Czesław Mojsiewicz, who considers that 'polemology is the science of peace and the ways and means of building a peace-conscious society'. The research directive of this orientation is to move from knowing war to knowing the nature of peace. For this reason, it can be considered that this presentation will also oscillate on the boundaries of irenology considerations and may be of interest to researchers working on this topic.

* Graduate of the strategic studies of Asia Master's course at Jagiellonian University (year 2022-2024), currently preparing for a PhD degree

ЗЛОЧИНИ НАД МОНАШТВОМ И СВЕШТЕНСТВОМ МИТРОПОЛИЈЕ ЦРНОГОРСКО – ПРИМОРСКЕ У ДРУГОМ СВЈЕТСКОМ РАТУ

Након Априлског рата 1941. године и капитулације Краљевине Југославије, територију Црне Горе, а самим тим и територију над којом је управу имала Митрополија црногорско – приморска, окупирале су италијанске оружане снаге. Годину дана прије овог догађаја (11. фебруара 1940. године) од стране српског Патријарха Гаврила Дожића за Митрополира црногорско – приморског хиротонисан је Јоаникије Липовац који ће постати симбол страдања монаштва и свештенства Митрополије црногорско – приморске у току Другог свјетског рата. 12. јула 1941. године на Цетињу су италијанске окупаторске снаге и њима лојални следбеници у окупираној Црној Гори одлучили да оснују „независну“ Црну Гору под протекторатом фашистичке Италије. Митрополија у овом догађају није узела никаквог учешћа. Следећег дана становништво Црне Горе је подигло устанак против окупатора и њихових следбеника из Црне Горе. Устанак је угушен до краја јула, а тада ће доћи до раскола међу устаницима, јер ће се једни борити за ослобођење и обнову Краљевине Југославије, а други за ослобођење, али и спровођење комунистичке револуције на територији бивше краљевине. Комунисти су сматрали свештенство и монаштво Митрополије црногорско – приморске дјеловима „бившег режима“ и због тога су донијели одлуку да требају да се обрачунају са митрополијом. Мали број свештеника и монаха пострадао је од стране италијанских, а потом и њемачких окупационих снага, док су највише злочина почињели комунисти. Најбројнији злочини извршени су током 1944. и 1945. године. У досадашњим истраживањима утврђено је да је број страдалих свештеника и монаха митрополије црногорско – приморске убијених од стране комуниста и фашистичких окупатора износио 111. Од стране окупатора убијено је њих девет, који су третирани као сарадници партизанских снага на територији Црне Горе, док су сви остали страдали од стране комуниста. У овим злочинима страдао је и поглавар митрополије, Јоаникије Липовац, који са осталих 12 хиљада страновника Црне Горе покушао да напусти земљу. Њега су комунисти ухапсили, а потом и стријељали маја 1945. године у околини Аранђеловца. Смртна казна није изречена у кривичном поступку, већ је погубљен без оптужнице и пресуде. Злочини над Митрополијом настављени су и након Другог свјетског рата, када су комунисти преузели власт на територији цијеле Југославије, а сим тим и на територији Црне Горе. Прије Другог свјетског рата, Митрополија црногорско – приморска бројала је 200 свештеника и монаха, да би након завршетка рата њихов број износио 13. О односу нових комунистичких власти према Митрополији црногорско – приморској најбоље говори судбина митрополита Арсенија Бадваревића који је под лажним оптужбама и у монтираном процесу од стране Окружног суда на Цетињу осуђен на казну затвора у трајању од 11 и по година. Врховни суд НР Црне Горе смањив је ову казну на пет и по година, а митрополиту је забрањен повратак у Црну Гору. Након рата духовни живот православног становништва Црне Горе готово је ишчезао, а овакво стање кулминирало је рушењем цркве Светог Петра Цетињског и Његошеве капеле на Ловћену 1972. Тек ће долазак митрополита Амфилохија Радовића на трон цетињских митрополита 1990. године довести до обнове православне вјере у Црној Гори.

* Студент докторских студија на Правном факултету Универзитета у Београду

DURESS OF CIRCUMSTANCES AND THE SOLDIERS DUTY – A SKETCH OF HISTORY

This paper will examine the historical development of the legal institute of duress of circumstance [Entschuldigender Notstand] in its relation to the Soldiers Duty to endure those circumstances, as laid out in § 4 of the Austrian Military Penal Code (Militärstrafgesetz, MilStG). The provision addresses one of the most sensitive areas of criminal law: the extent to which an individual soldier can be expected to endure extraordinary circumstances without breaking the law. This paper situates § 4 within the broader context of criminal law history, particularly the history of necessity and duress, and investigates how these doctrines have been applied, adapted, and contested in the specific setting of military justice.

The relationship between obedience and duress has always posed a central problem for military penal law. From early modern military ordinances through the codifications of the 19th and 20th centuries, the soldier's position was defined by a duality: on the one hand, absolute loyalty to the chain of command; on the other, subjection to the general norms of criminal law. Within this tension, the possibility of invoking duress of circumstances as a defence evolved in changing ways. At times, military necessity and the functional demands of discipline broadened the scope of excusable conduct. At other times, growing emphasis on individual culpability and legal certainty narrowed the room for such defences. The historical trajectory of § 4 MilStG cannot be understood in isolation. Developments in general criminal law theory, the influence of Enlightenment rationalism, and the impact of constitutional and international legal standards all shaped the treatment of necessity in the military context. Particularly significant were the experiences of the 20th century, when acts carried out under the guise of duty raised urgent questions about the limits of obedience and the responsibilities of individual soldiers.

Against this background, the applicability of duress has been subject to constant revaluations. Rather than proposing a single linear development, this paper highlights the dynamic and contested nature of the doctrine. The conditions under which soldiers could successfully claim duress of circumstances have shifted over time, reflecting broader transformations in legal thought, state power, and the perceived role of the military in society. The history of § 4 MilStG thus offers a lens through which to observe how law mediates between the imperatives of military discipline and the reality of human beings.

By reconstructing these legal-historical debates, the study aims to contribute both to the understanding of military penal law and to the historiography of criminal law more generally. It shows how the soldier's duty has been interpreted at the crossroads of obedience, necessity, and culpability, and how the boundaries of duress of circumstances have remained a subject of ongoing negotiation within the legal order.

By analysing the shifting contours of the legal institute of "necessity as excuse" in interplay to this "soldiers duty", this paper contributes to the historiography of criminal law and military justice. It shows how the gradual restriction of the necessity defence for soldiers mirrors the broader trajectory of modern criminal law: from privileging state and military interests towards emphasizing personal culpability and the supremacy of legal norms, even in times of armed conflict.

The paper will analyse primary legal sources and commentaries by legal scholars from the 18th, 19th and 20th century. Legal sources are for example the codification of 1855 and 1970. Parallels to general development of criminal law will be drawn.

* Undergraduate student – 7th. Semester, University of Vienna, Faculty of Law, Department of Legal History

NOT ONLY DOCTORS' TRIAL: 'MEDICAL WAR CRIMES' IN THE CASE LAW OF INTERNATIONAL COURTS IN 20TH AND 21ST CENTURIES

In common understanding, the term 'international crime' is usually associated with mass murders, attacks on the civilian population and the deportation or forced relocation of the population. Although all these connotations are undoubtedly correct, they only represent a certain part of how genocide, crimes against humanity and war crimes are actually to be understood under international criminal law.

How broadly these concepts should be interpreted is well exemplified by the case of the *United States of America v. Karl Brandt, et al.*, also known as 'Doctors' Trial'. In 1946, twenty-three defendants stood before the Nuremberg Tribunal, twenty of whom were medical doctors accused of having been involved in Nazi human experimentation without the participants' consent and murders under the guise of euthanasia in nursing homes, hospitals, and asylums. In this trial, the panel of judges encountered for the first time a specific type of international crimes, later defined – not necessarily in line with the terminology of the ICC Statute – as 'medical war crimes'. This is how i.a. Sigrid Mehring refers to the willful acts that seriously endanger the health or integrity of a detained person who is affiliated with the adversary, committed by physicians in carrying out their medical duties during an armed conflict.

However, it would be wrong to assume that the history of 'medical war crimes' ended with the verdict in the Doctors' Trial. Although no such case has received as much public attention nor such number of legal studies, cases concerning 'medical war crimes' have found their way into the courtrooms of international courts throughout the 20th and 21st centuries in different geographic latitudes.

During the speech, besides the aforementioned Doctors' Trial, I would like to focus particularly on two cases considered by the Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia (ECCC) and by the International Criminal Tribunal for Rwanda (ICTR), i.e. respectively the *Prosecutor v. Kaing Guek Eav alias Duch* case and the *Prosecutor v. Elizaphan and Gérard Ntakirutimana* case. In the first of the cases concerned, like in that of the Nazi doctors, i.a. the experimental use of medicines, ordering experimental surgeries to be conducted by child medics and the removal of certain organs to be used in home-made remedies were carried out on prisoners in the Tuol Sleng prison camp. However, the *Duch* case also concerned the denial of medical care. The latter matter, in turn, formed the basis of the charges against Elizaphan and Gérard Ntakirutimana before the ICTR. In February 2003 both men were found guilty of aiding and abetting genocide and crimes against humanity committed in Rwanda in 1994, i.a. by the denial of medical care to the Tutsi civilians based on their ethnic origin.

Following the analysis of the cases, I am going to trace how the approach of international courts to the wartime crimes of the medical nature evolved throughout the 20th and 21st centuries. I will primarily focus on the expanding scope of the definition of the 'medical war crimes' and the growing moral expectations of the courts and tribunals towards the physicians. Also, I will draw the attention to the classification of crimes in each case within the catalog of international crimes. In the conclusions, I will consider the validity of Sigrid Mehring's postulate for 'medical war crimes' to be classified as a separate category of crimes under international criminal law.

* PhD student at the Doctoral School of Social Sciences in the discipline of Law at the University of Warsaw (Poland)

“NOT ONLY NUREMBERG. HOW NAZI CRIMINALS WERE TRIED IN EUROPE ON THE EXAMPLE OF THE JURGEN STROOP TRIAL”.

Jurgen Stroop is a Gruppenführer SS who was associated with the Nazi movement since 1932. The victory of the NSDAP in the elections to the Lippe Landtag in which he led the party's agitation contributed to the awarding of the chancellorship to Adolf Hitler. Through this, Stroop became personally acquainted with Hitler, Hermann Göring and other major Nazis. Above all, however, he met Heinrich Himmler personally - the leader of the SS whom he idolized until the end of his life and to whom he owed most of his promotions.

After the Third Reich's aggression against Poland he served in the territory of Poland occupied by the Third Reich as an SS Oberführer and police colonel - in October 1939 he took an active part in the murder of the Jewish and Polish population.

From September 1942 as a specialist in combating partisans he conducted operations against the resistance movement in Ukraine and the Caucasus.

From April 19 to May 16, 1943 he liquidated the Warsaw Ghetto during which the uprising was suppressed. The result was the complete destruction and liquidation of the ghetto and the death of approximately 12,000 Jews. During the action the Nazis committed particularly great atrocities and crimes against the inhabitants of the ghetto and carried out many mass executions - Stroop ordered to fight the Jewish fighters with fire, ordering all shelters, bunkers and hiding places to be set on fire. He personally blew up the Great Synagogue. He also prepared a report on the entire operation for Heinrich Himmler in the form of an album, which was important evidence of the crimes he committed - which, by the way, was evidence in the Nuremberg trials.

However, Stroop himself was arrested on May 8, 1945 by the Americans. In 1947 he was sentenced to death by an American military tribunal in the so-called Fliegerprozessen for ordering the murder of downed Allied pilots.

The sentence was not carried out because Stroop was handed over to Poland because he was to be tried for previous crimes committed against the Polish and Jewish population.

In my speech I would like to focus on the criminal law assessment of the acts committed by Stroop. I would like to present what crimes the accused committed in the light of international conventions and in light of Polish criminal law and compare them with the investigators' findings.

I will present how his actions were classified by prosecutors who did not use naturalistic legal constructions and the basic motives of the indictment. I will also present Stroop's line of defense.

Quite rich documentation has been preserved from the trial, which will enable a quite insightful and interesting presentation of methods Nazis tried outside Nuremberg to defend themselves and what the courts of countries that wanted to judge the enormity of the crimes they committed did about this fact.

Moreover, my speech will be supplemented with Stroop's private opinions which were written down by the Polish writer and anti-Nazi soldier Kazimierz Moczarski. In the period from March to November 1949 he was held in a prison in the same cell with Kazimierz Moczarski to whom he told the entire story of his life.

To sum up, my report will concern the criminal law assessment of acts and the trial of Jurgen Stroop, which took place in post-war Poland. I will point out the historical context, the acts Stroop committed and strictly criminal procedural aspects such as the defense line and the main arguments of the prosecutors who did not use the naturalistic legal doctrines on which the Nuremberg trial was based.

* The author is a fourth-year law student at the Faculty of Law and Administration of the University of Lodz in Poland.

„POST-WAR“ GOVERNANCE: LEGAL AND HISTORICAL PERSPECTIVES OF THE „DÖNITZ ADMINISTRATION“

The final days of the Second World War and its immediate aftermath represent a period of profound legal and historical transformation, as the Axis Powers faced unconditional defeat. Among the most complex and often overlooked episodes of this transition is the establishment and operation of the so-called of the Flensburg Government, that is, as Winston Churchill calls it - Dönitz Administration – a short-lived German government led by Grand Admiral Karl Dönitz following Adolf Hitler's death on April 30, 1945. This paper examines the legality and legitimacy of the Dönitz Administration, assessing its role as a transitional government within the broader context of post-war governance of the (Third) Reich.

This analysis is structured around three primary dimensions: (1) the legal basis and framework underpinning the Dönitz Administration's claim to governance; (2) the administration's practical role in facilitating Germany's surrender and initial steps toward post-war order; and (3) the legacy and historiographical assessment of its legitimacy.

The Dönitz Administration's formation was rooted in Hitler's last will and testament, which designated Karl Dönitz as President of the Reich (*Reichspräsident*) and successor to the Third Reich's leadership. Legally, this succession adhered to the existing internal (legal) framework of Nazi Germany (whether it is?), granting the administration a degree of *de jure* authority under German law. However, the broader context of Germany's imminent military collapse and the Allied Powers' policies of unconditional surrender placed the administration's legitimacy in question under international law. The paper explores whether the Dönitz Administration possessed genuine legal standing or merely functioned as a nominal entity with limited practical sovereignty. Relevant principles of international law, including the doctrines of state continuity and the recognition of governments, will be analyzed to assess the administration's status vis-à-vis the Allied Powers.

Despite its precarious legal footing, the Dönitz Administration played a crucial role in managing the immediate aftermath of Hitler's death and ensuring the orderly surrender of German forces. Operating from Flensburg, the administration engaged in negotiations with the Allied Powers, culminating in the unconditional surrender of German forces on May 7, 1945. The analysis will detail these diplomatic efforts, emphasizing the administration's dual objectives of minimizing further devastation in Germany and securing favorable terms for German prisoners of war. This section will also address the administration's governance during its brief tenure, including its attempts to preserve a semblance of civil and military order. Comparisons will be drawn to other transitional governments in similar contexts, highlighting the unique challenges faced by the Dönitz Administration as it operated under the shadow of Allied occupation.

The final dissolution of the Flensburg Government on May 23, 1945, when its members were arrested by Allied forces, marked the end of its short existence. The paper critically examines the administration's legitimacy, exploring how it has been interpreted in historical and legal scholarship. Was it a government in the legal sense, or merely an instrument of capitulation? To what extent did its existence impact the Allies' broader goals of denazification and reconstruction? And is it at all? Furthermore, the historiographical analysis will reflect on the administration's symbolic and practical significance. It will consider how its actions have been judged by subsequent legal and historical standards, including its treatment under the Nuremberg Trials and its portrayal in post-war narratives.

* LL.B. (Hons.) in General Law, LL.M. in Criminal Law, student of doctoral studies in law at the Faculty of Law of the University of Zenica (field: Criminal Law). Corresponding Member of the Bosnian-Herzegovinian-American Academy of Arts and Sciences. E-mail: filipnovakovic.iur@gmail.com ; ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9979-5824>.

The study of the Flensburg Government provides a unique lens through which to explore the intersection of circumstances, law and politics in periods of war and peace. As a „transitional“ government operating in extraordinary circumstances, it raises fundamental questions about legality, legitimacy, and the role of governance in facilitating the shift from conflict to peace. By situating the „Dönitz Administration“ within the broader themes of post-war governance and international legal principles, this paper contributes to a deeper understanding of one of the 20th century’s most pivotal historical transitions.

EFFECTS OF FRENCH REVOLUTIONARY AND NAPOLEONIC WARS ON LAW OF MICROSTATES ON THE EXAMPLES OF DUCHY OF LUXEMBOURG AND PRINCIPALITY OF LIECHTENSTEIN (1792-1815)

War has been always used by global powers to extend their influence. This including using codified law as a weapon in conquering new territories. Expansion of First French Republic and latter French Empire was no exception to this pattern. After successful campaign against Holy Roman Empire French troops were followed by revolutionary lawyers who performed legal, judicial and administrative reforms on occupied territories. These reforms can be divided on two kinds depending from territorial status of the regions – first one were directly incorporated into French state apparatus and second one were a puppet-states with huge French influence. Luxembourg and Liechtenstein as two micro-states and monarchies was heavily affected by the conflict driven by progressive revolutionaries. Luxembourg became part of Department Forêts and was a subject of Napoleonic Codes introductions. French influence can be traced in both procedure and material law. Regarding Alpine Microstate - Liechtenstein was forced to join Rhine Confederation thus becoming a French Puppet-State until 1815 and several reforms changing different branches of civil law was conducted by landvogt of the country Josef Schuppler, however Napoleonic Code as a whole was not implemented and instead Allgemeine Bürgerliche Gesetzbuch (ABGB) was passed in 1812. The main goal of the presentation is to present that legal systems of European microstates were and still are heavily dependent on codes and bills of powerful neighbors. Wartime shaped the destiny of these countries in a unique way. On the other hand, peace treaty and restoration of ruling dynasties by Vienna Congress opened a way to develop new ideas regarding constitutionalism and law.

* M.A in law (Jagiellonian University in Cracow); Trainee Attorney-at-law at Regional Chamber of Attorneys-at-law, 1st year of Education; Lawyer in rank of sub-inspector at Department of Trade on Alcoholic Beverages, City Office of Krakow

LAW AFTER WAR OR WAR IN LAW? THE PROBLEM OF LAWMAKING IN STATU NASCENDI STATE ON THE EXAMPLE OF THE COMMERCIAL LAW SYSTEM IN THE SECOND POLISH REPUBLIC (1918 - 1939)

The issue of war and peace in the perspective of the legal sciences includes not only matters directly related to the conduct of hostilities (*ius in bello*), the realisation of the previously recognised right to war as an instrument of foreign policy (*ius ad bellum*) or the protection of civilians and combatants. The diversity of the treatment of armed conflicts is also contained in the definition of the implications of their onset, duration and the consequences that wars introduce into social reality. A particularly important period for the development of law is that following the end of hostilities, because in view of territorial changes or the creation of new states, it is sometimes necessary to create an entire legal system *ex nihilo*.

This kind of crisis often affects the state and its citizens more intensively than the war itself, resulting in a decrease in confidence in the established law and the emergence of *praeter et contra legem* 'customs'. These conditions were the reality of many states born after the end of World War I in Central Europe, including the Second Polish Republic, which became an autonomous entity after 123 years of partition. In addition to social, monetary and fiscal problems, the young state was affected by the multiplicity of legal systems inherited from the partitioners. This was particularly evident within the framework of commercial law regulation, as for the first few years after independence there were as many as five normative systems in operation: German HGB of 1897 (former Prussian province), ADHGH of 1861 in the former Kingdom of Galicia and Lodomeria, Hungarian commercial law in Spiš and Orava (replaced by Austrian regulations in 1922), the unrevised French Code de commerce of 1807 in the Russian-dependent Congress Kingdom and Volume XI, Part II of the *Swod Zakonov* of 1834 in territories directly annexed to the Russian Empire.

In order to solve the problem of legal particularisms, a Codification Commission was established in 1919, whose first president, Professor Franciszek Fierich, wrote that 'unified legislation in the Polish lands is the first postulate of a unified Poland; it is to ensure the unified legal coexistence of Poland'. The state of commercial legislation was described by Professor Jan Namitkiewicz, in 1921, pointing out 'there is a long list of shortcomings and defects in the commercial code, in force in the former Congress Kingdom'. Accordingly, under the Commercial Law Section (since 1933 the Subcommittee), work on new regulations began as early as 1920. The first major problem was the choice of legislative tradition, as it was possible to maintain territorial particularisms and introduce an appropriate law to determine the applicable law, to adopt one of the foreign models (the German HGB of 1897 was considered) or to create indigenous normative solutions.

Initially, the focus was on norms to fix the state's finances (the so-called Grabski reforms of 1924), so that in the following years, rejecting the postulate of reception of one of the European systems, members of Commission designed indigenous solutions, drawing on the models of other countries. The culmination of the Commercial Law Commission's activities was the Commercial Code, introduced in 1934 and considered one of the most modern monuments to private commercial law in the 1930s. It was based on the innovative distinction of a merchant, who had to operate a 'profit-making enterprise', bringing it closer to today's understanding of 'entrepreneur' (functional premise). It is worth noting that in the field of corporate law it was in effect until the end of 2000.

The aim of the speech is to pay tribute to the outstanding theoreticians and practitioners of law who had to fight for the shape of social relations in the new state - both during (the Polish-Bolshevik War of 1919 - 1921) and after the warfare. Commercial law, serving the stabilisation and subsequent development, was

* M.A. in law (Jagiellonian University in Cracow); Ph.D. student, 4th year of education, Faculty of Law and Administration at Jagiellonian University in Cracow, Poland, Department of Private Commercial Law

one of the priority areas of law covered by the codification efforts. Furthermore, an analysis of the state of commercial regulation at the beginning of the Second Polish Republic, then describing the activities of the Codification Commission, was taken as the subject of the speech. Based essentially on the norms of commercial companies law, the presentation is to focus on showing the activities that allowed the state in statu nascendi to emerge from the crisis of legal particularisms and create, one of the most modern commercial codes in the world at that time.

BETWEEN LAW AND POWER: THE MYTH OF A JUST TREATY

The history of war is inextricably linked to the history of law. Every armed conflict, from ancient skirmishes to world wars, has left behind a legal footprint: treaties, agreements, and conventions that claim to bring order out of chaos. Yet, history reveals a troubling paradox—many of these instruments of peace contain within them the seeds of future conflict. The paper explores the concept of a “just treaty,” questioning whether peace treaties serve justice or merely reinforce power structures. By engaging with philosophical and legal theories of justice, as well as historical case studies, it critically examines the role of treaties in shaping the aftermath of war.

At the core of this discussion lies the interplay between *ius quia iustus* (law as inherently just) and *ius quia iussum* (law as imposed authority). For a “just treaty” to exist—one that equitably addresses the consequences of war and ensures fairness for all parties—a “just peace” must first be achieved. Likewise, a “just peace” presupposes a “just war.” However, history suggests that treaties often crystallize the position of victors and the vanquished, embedding structural violence within their legal frameworks. This perspective is encapsulated in the words of the Italian poet Giacomo Leopardi: “So flees the squirrel from the rattlesnake, and runs in its haste deliberately into the mouth of its tormentor.” Many post-war treaties, while appearing to offer an escape from immediate conflict, ultimately trap nations in cycles of subjugation, economic dependency, or political instability.

A central case study in this analysis is the Treaty of Wuchale (1889), signed between the Kingdom of Italy and the Ethiopian Empire. This treaty presents a cautionary tale about linguistic ambiguity and its role in legal deception. The Italian version of the treaty suggested that Ethiopia had become an Italian protectorate, whereas the Amharic version preserved Ethiopian sovereignty. This fundamental discrepancy led directly to the First Italo-Ethiopian War (1895–1896), highlighting how treaties can serve other purposes than ensuring equitable peace. While treaties are legally binding instruments, their justice is often contingent upon the balance of power between signatories.

The paper further examines how peace treaties, particularly those formed in colonial contexts and under global power imbalances, have often functioned as extensions of war rather than its resolution. The Treaty of Waitangi (1840), signed between Māori chiefs and the British Crown, exemplifies how treaties can entrench the dominance of the stronger party. The British interpretation positioned the Crown as the sovereign authority over Aotearoa New Zealand, while the Māori understanding preserved their autonomy. The ensuing conflicts and land confiscations reveal how treaties frequently serve as tools of coercion rather than instruments of justice. If we reject the Platonic notion of justice as an absolute ideal, then justice becomes what can be justified. Colonial treaties were often legitimized through the Doctrine of Discovery, a legal principle that justified European territorial claims over indigenous lands. This doctrine positioned indigenous populations as subjects to be subdued rather than equal partners in negotiation and forced them to navigate treaties through an unfamiliar legal tradition, leading to inevitable struggles in asserting their own legal frameworks and interests.

Shifting the focus to the power imbalance between negotiating parties, the Treaty of Versailles (1919) serves as a notable example. Often cited as a precursor to World War II, it imposed severe economic and political restrictions on Germany, fostering conditions ripe for future conflict. A similar issue arises in the context of the so-called Global South and international law, much of which was developed without the participation of formerly colonized nations. This exclusion raises concerns about whether international law, like historical treaties, primarily serves the interests of those in power rather than achieving genuine justice.

The concluding section of this paper considers whether a just treaty is theoretically or practically possible. By interrogating the legal and philosophical dimensions of treaty justice, this paper aims to contribute to a deeper understanding of how law interacts with power in the aftermath of war.

* Università degli Studi di Verona (IT) | | Uniwersytet Łódzki (PL) Combined Bachelor's plus Master's degree in Law, 5th year

FROM THE RIGHT TO WAR TO LAWS PROHIBITING WAR: HISTORICAL EVOLUTION AND EFFECTIVENESS

This paper examines the evolution from moral restraints to legal regulations of armed conflict in the form of international institutions and treaties governing *ius ad bellum*, *ius in bello*. It addresses war in its initial form, tracing how it became what it is today, a utility in exceptional circumstances determined by the law and the international community as a whole. The author illustrates how this subject was addressed during different historical periods and what led to the need for establishing explicit legal prohibitions on armed conflicts, while also considering the inherent limitations of law in preventing war. Once a way of restoring justice, war has today come to be exactly what disrupts it.

The analysis begins with the earliest mentions of war known to human history such as the Old Testament, Homeric and Indian epics. In early human existence, war represented a right to defend honour and the gods' will. The ancient civilisations viewed war as a legitimate means of foreign policy and a means of sustaining social order, with fewer formal moral rules and customary practices.

First attempts to systematise these rules into a coherent principle can be seen in the medieval period in the work of Thomas Aquinas, who refined St. Augustine's just war theory. Hugo Grotius later further developed this theory, providing a universal legal framework in his treatise "*De jure belli ac pacis*". It can be said that the ideas presented by Grotius conceptually influenced the principles underlying the Peace of Westphalia that ended the Thirty Years' War.

It was only with the destruction and inhumane acts committed during the 19th and early 20th-century wars that the need for legal intervention was truly recognised, leading to the Geneva and Hague Conventions.

However, the World Wars were the ones to play a pivotal role in creating the United Nations Charter. Though with questionable effectiveness, the United Nations Charter is today the main treaty prohibiting armed conflict.

* Graduate student, University of Belgrade, Faculty of Law

ANTI-WAR MECHANISMS IN POLISH CONSTITUTIONS OF THE INTERWAR PERIOD (1918-1939)

After regaining independence in 1918, the newly revived Republic of Poland faced the challenge of creating an indigenous legal system that would ensure the stability of the state and the unity of the state. Indeed, Poland had inherited five different legal systems - German, Austrian, Russian, French and Hungarian. The first complete constitution, the March Constitution of 1921, had to, on the one hand, meet democratic requirements and fit into the Versailles order promoting peace in Europe. On the other hand, however, it considered the real threat from the Soviet Union, which necessitated a flexible approach to defence and the organisation of power. This compromise influenced the shape of the political system and the scope of powers of the president and the government.

In his paper, the author intends to discuss anti-war mechanisms, by which he means all restrictions on the powers of the executive of an inhibitory nature, before arbitrary, against the public interest and the ideas of a democratic state, which could result in the involvement of the state in armed conflicts. In this aspect, it should be emphasised that the first Polish fundamental laws (of 1918 and 1919), due to their ad hoc nature, did not fully regulate the subject matter in question. The first full Polish constitution was the Constitution of 17 March 1921.

Article 5 of the 1921 Constitution provided that 'Determining the number of the army and authorising the annual conscription of recruits can only be done by legislation'. This corresponded with other constitutional provisions, in particular Article 50 - 'The President of the Republic may declare war and make peace only with the prior consent of the Sejm'. This significant limitation of the powers of the President of the Republic resulted primarily from the fear that J. Piłsudski might return to the Polish political scene, who, after the victorious defence of Warsaw against Bolshevism in 1920, might want to put his concept of a federal state into practice.

The first of these provisions emphasised that decisions on the size of the army and the annual conscription of recruits could only be taken through the legislative process, i.e. by parliament. Consequently, the government and the president were not free to unilaterally shape military policy, and any changes to the structure of the armed forces required the approval of the Parliament and the Senate. The introduction of this mechanism was intended to prevent arbitrary executive action that could lead to the militarisation of the country without the approval of the representatives of the people.

Article 50 also had an important international dimension. Its content harmonised with the Versailles order of the time, which promoted a policy of peace and avoided unilateral military action. At the same time, the provision left some flexibility, as it did not specify whether the consent of the Diet was required in a situation of defence against a sudden attack, which could have been relevant in the context of the Soviet threat. As such, it provided an important restraining (limiting) mechanism against authoritarian foreign policy decisions, strengthened the role of Parliament in matters of war and peace, and was part of the democratic character of the March Constitution. The pro-peace character of the 1921 Basic Law is highlighted in Article 123 - 'Armed force may only be used at the request of the civil authority before the strict observance of the laws to quell disturbances or to enforce laws. Exceptions to this rule are permitted only under the Emergency and Martial Law'.

Unfortunately, due to the prevailing internal situation in the country, this Constitution became fictitious as a result of the May coup d'état carried out in May 1926 by J. Piłsudski's party. While the August Amendment of 1926 created a 'semblance of democracy', the April Constitution of 23 April 1935 fully reflected the authoritarian nature of the state. The President, as head of the armed forces, was answerable

* Student of the Faculty of Law and Administration of the University of Łódź, e-mail: ul0264162@edu.uni.lodz.pl

only 'before God and history'. In addition, other provisions of the Constitution reflected the quasi-military nature of the state. As an example, Article 3 stated that the armed forces as a body were under the authority of the President. The President had unfettered powers to appoint the Commander-in-Chief and the Inspector General of the Armed Forces and had no responsibility for his official acts. However, it should be emphasised that despite this, the April Constitution contained a few normative solutions that were intended to prevent the state's entanglement in the war. This can already be seen in the presidential oath, in which he pledged to avert evil and danger from the state and to be guided by justice. In addition, the Constitution contained a kind of safety valve allowing the office of President to be declared vacant in the event of permanent incapacity. With that said, the Constitution left room for interpretation of this premise.

THE THOUGHT OF RAFAŁ LEMKIN (ARCHITECT OF THE CONCEPT OF GENOCIDE) AND ITS IMPORTANCE IN THE FORMATION OF INTERNATIONAL CRIMINAL LAW

The aim of the paper will be to present the thought of Rafał Lemkin, a Polish lawyer of Jewish origin, who went down in world history as the architect of the concept of genocide. Particular attention will be focus on the activities undertaken by Lemkin, which significantly contributed to the development of international criminal law.

Although genocide (as a phenomenon) occurred a long time ago, it took a long time to receive a name and a criminal legal response. Breakthrough events in this matter were recorded only in the 20th century.

In August 1941, British Prime Minister Winston Churchill describing the attitude of Nazi troops murdering tens of thousands civilians, said: „We are in the presence of a crime without a name”. The Polish lawyer Lemkin responded to these words in 1944, when his monograph – *Axis Rule in Occupied Europe* – was published.

The ninth chapter of Lemkin’s work was titled: „Genocide – A New Term and New Concept for Destruction of Nations”. The word „genocide” owes its etymology to the Greek term „*genos*” (meaning people, nation), and the Latin word „*caedere*” (killing).

The emergence of the concept of „genocide” was of key importance in the context of the crimes committed by the Third Reich during World War II. The Holocaust – the systematic extermination of Jews by the Nazis, was the main impetus for Lemkin to develop and formalize his concept. Lemkin saw crimes of this type not only as attacks on individual people, but also as crimes directed against the very foundations of human culture and identity.

After the end of World War II, Lemkin began to introduce his concept into the international law dimension. However, the word „genocide” was not used in any of the judgments of the International Military Tribunal in Nuremberg, it only appeared in the indictments (which should be considered a triumph anyway). Lemkin did not hide his disappointment that the concept was limited only to crimes committed during the war.

His constant work and many years of efforts led to the adoption in 1948 of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide. This convention not only recognizes genocide as an international crime, but also imposes on the parties the obligation to prosecute and prevent the perpetrators of such acts.

Although Lemkin was not fully appreciated at first, he is now recognized as one of the greatest pioneers of international criminal law and human rights. His scientific achievements were also used by the International Criminal Court in the Hague, which judging in addition to genocide, among others, crimes against humanisty and war crimes.

If the concept of genocide had not be introduced into the legal language by Rafał Lemkin, the prosecution of acts with such characteristics would be much more difficult, if not impossible.

It is not without reason that Rafał Lemkin was nominated for the Nobel Peace Prize six times. His thought not only helped to better understand the phenomenon of genocide, but also set new paths for the protection of human rights globally. Taking into account the above conditions, it should be admitted, in accordance with the thesis, that Lemkin’s contribution in the evolution of international criminal law was significant.

* 4th year law student, Full-time studies, Long-cycle studies – Master’s degree programme, Nicolaus Copernicus University in Toruń, Poland, Faculty of Law and Administration

EDICT ON THE PURSUIT OF DESERTERS IN THE KINGDOM OF PRUSSIA FROM 1788

During the 18th and early 19th centuries, numerous legal acts were issued in Prussia regulating the methods of prosecution and criteria for punishing desertion from the Prussian army. Some of these merely reiterated previous regulations, while others introduced entirely new solutions. In the 18th-century Kingdom of Prussia, law was communicated through a variety of documents under different names: edicts, ordinances, publicanda, etc. Therefore, the variety of such sources should come as no surprise. This is due to the fact that these legal acts served as a communication bridge between state authorities and subjects. In an era before codification, legal regulations addressing specific, casuistic problems still played the primary role in legislation. Some legal acts were aimed to "remind" subjects of the existing criminal law. It is worth noting that the continuous publication of legal acts might also have served a metaphysical purpose rooted in medieval tradition—written words were highly valued, and sometimes even attributed with a “magical” significance. However, in this study, I propose a different research approach to this issue. This paper focuses on a single, selected edict on desertion from 1788. The edict concerned the pursuit of deserters and defined penalties for aiding them. My intention is to provide a comprehensive presentation of all aspects of this document and to reveal an interesting perspective on the use of local populations in pursuing deserters. The 1788 edict can be divided into two main structural parts: the first part deals with the pursuit of deserters, while the second one addresses penalties for aiding desertion. The first part detailed the procedure for pursuing deserters by villagers and townspeople. For instance, peasants were required to check whether soldiers traveling alone or in groups had proper travel documents. If they identified deserters, they were obliged to capture them. If this was not possible, they had to follow them, inform the Prussian military, and notify neighboring villages, which were then expected to assist in preventing the deserters' escape. Relying on the help of the local population was not merely a convenience but a necessity for state administration. The army lacked the resources to pursue deserters independently, and police forces were still in their infancy. The second part of the edict described penalties for violating these obligations. Intentional aid to a deserter was punishable by the same penalty imposed on the deserter, which could even be the death penalty. On the other hand, if someone unintentionally or negligently contributed to a deserter's escape, they were sentenced to a month of labor in a fortress. It is noteworthy that the state motivated subjects to comply with these regulations through both threats and incentives. Subjects were obligated to pursue and capture deserters, with non-compliance resulting in penalties, such as public labor. At the same time, they were entitled to reimbursement for costs incurred during the pursuit (e.g., if a horse died). Most importantly, a reward was given for capturing a deserter and delivering him to the appropriate military unit. These and other issues are the subject of my research on the legal contexts of desertion prosecution in the Kingdom of Prussia. Analysing the regulations governing this matter not only reveals the legal measures and solutions applied at the time but also provides insight into the social context and the state-subject relations during that period.

* Doctoral Candidate Faculty of Law and Administration University of Warsaw.